

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Michael Mikula
Problémy institutu vazby

Diplomová práce

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Problémy institutu vazby“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 30. 11. 2018

.....

Děkuji vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Ing. Danielu Prouzovi Ph.D., za cenné rady a připomínky.

Obsah

Seznam použitých zkratek	6
Úvod	7
1 Ústavně právní záruky osobní svobody	9
1.1 Ústava	9
1.2 Listina základních práv a svobod.....	9
1.3 Evropská úmluva o lidských právech	10
1.4 Mezinárodní pakt o občanských a politických právech	12
2 Materiální vazební právo	13
2.1 Vazba jako institut trestního řízení a principy jeho užití	13
2.2 Vazební důvody.....	14
2.3 Vazba útěková	14
2.4 Vazba koluzní	16
2.5 Vazba předstižná.....	18
2.6 Zásady	19
2.7 Zpřísněné důvody vazby.....	21
2.8 Nahrazení vazby jiným opatřením.....	23
2.8.1 Záruka zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby.....	23
2.8.2 Písemný slib obviněného	24
2.8.3 Dohled probačního úředníka	24
2.8.4 Uložení předběžných opatření.....	26
2.8.5 Peněžitá záruka.....	26
2.9 Návrh de lege ferenda	27
3 Formální vazební právo	29
3.1 Vazební rozhodnutí	29
3.2 Rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby	30
3.2.1 Rozhodnutí o vzetí do vazby v přípravném řízení	31
3.2.2 Rozhodnutí o vzetí do vazby v řízení před soudem.....	32
3.3 Vazební zasedání.....	33
3.4 Přezkoumávání důvodnosti vazby.....	34
3.5 Trvání vazby.....	35

4	Výkon vazby	37
4.1	Obecně k výkonu	37
4.2	Vybrané problémy platné úpravy	37
5	Náhrada škody vzniklá v souvislosti s vazbou	41
	Závěr.....	45
	Přílohy	47
	Seznam použitých zdrojů	48
	Shrnutí	53
	Abstract	53
	Klíčová slova.....	55
	Key words	55

Seznam použitých zkratk

Ústava	Ústava České republiky (ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů)
LZPS	Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem České národní rady dne 16. 12. 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky (č. 2/1993 Sb.), ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
EÚLP	Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
MPOPP	Mezinárodní pakt o občanských a politických právech ze dne 19. prosince 1966, který byl přijat vyhláškou Ministerstva zahraničních věcí č. 120/1976 Sb.
TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
ZSM	Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
VýkV	Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
OdpŠk	Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů
ŘVK	Vyhláška č. 109/1994 Sb. Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu vazby

Úvod

Diplomovou prací na téma problému institutu vazby jsem si vybral proto, že tento institut z hlediska práva představuje zásah do základních práv, ale přitom se jeho řešení zdá být problematické a nepříliš jasné. Otázek ohledně vazby je, zdá se, více než odpovědí, o čemž nasvědčuje bohatá judikatura i pozornost neodborné a odborné veřejnosti. Tímto institutem dochází k omezení základního práva na svobodu, čímž dochází k velkému zásahu do osobnostních práv. Jedná se o citlivé téma, nejen co se týče délky, ale i počtu jedinců takto vzatých do vazby či náhrady škody při nezákonné vazbě.

Vazba se jeví jako nejdůležitější zajišťovací institut, můžeme o něm hovořit jako o nenahraditelném institutu, i když se v něm očividně střetávají protichůdné zájmy osob, na které tato vazba míří, a zájmy orgánů činných v trestním řízení.

V první kapitole se soustředím na ústavně právní záruky osobní svobody jak z pohledu Ústavy a Listiny základních práv a svobod, tak také z pohledu Evropské úmluvy o lidských právech v navazujících podkapitolách. V neposlední řadě se zaměřím na Mezinárodní pakt o občanských a politických právech.

Druhá kapitola se bude zabývat materiálním vazebním právem. Vymezím vazbu jako institut trestního řízení a principy jeho užití, následně rozeberu vazební důvody s tím, že jen okrajově určím, které zásady ovládají vazební řízení. Na závěr kapitoly rozeberu také zpřísněné důvody vazby a možnosti nahrazení vazby jiným opatřením, jako například peněžní zárukou, slibem anebo dohledem. Poté uvedu návrhy na změnu do budoucna neboli de lege ferenda.

Třetí kapitola bude pojednávat o formálním vazebním právu, půjde o zanalyzování vazebního rozhodnutí společně s vazebním zasedáním. Poté se zaměřím na rozhodnutí o vzetí do vazby jak v přípravném řízení, tak také v řízení před soudem. Dále rozeberu přezkum důvodnosti vazby a trvání vazby.

Ve čtvrté kapitole se zaměřím na problémy při výkonu vazby. Jedná se například o zacházení s obviněným, umístování do cel nebo právo na telefonický kontakt s osobou blízkou či korespondenci. Jsou to jedny z mála aspektů, které nám zákon o výkonu vazby upravuje tak, že je obviněný nějakým způsobem omezen ve svých právech, současně však na něj musíme stále hledět dle zásady presumpce neviny jako na nevinného až do pravomocného rozhodnutí soudu o jeho vině.

Poslední kapitola se věnuje náhradě škody vzniklé v souvislosti s institutem vazby. Přichází v úvahu jednak škoda způsobená rozhodnutím o vazbě, ale také škoda způsobená nesprávným úředním postupem a v širším smyslu i odpovědnost za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím.

Touto prací se chci pokusit zodpovědět otázku, zda je institutu vazby užíváno vhodně a zdali se objevují nějaké problematické části jeho výkonu. Chtěl bych také zodpovědět, zda je institutu užíváno nadbytečně či nikoliv. V případě, že je užito a dochází k následné reparaci formou náhrady škody, může být tato náhrada neodpovídající skutečné škodě, neboť cena za omezení základního práva na svobodu vždy je a bude diskutabilní. Při takto vytyčených cílech využiji metody studia a analýzy právní úpravy, judikatury, odborných článků a monografií. Dále také analýzy sekundárních dat. S těmito zdroji budu pracovat zejména pomocí metody jazykové a systematické.

1 Ústavně právní záruky osobní svobody

V několika pramenech lze nalézt ústavně právní limity zásahů do občanských práv a svobod. Jde zejména o Ústavu, Listinu základních práv a svobod, Evropskou úmluvu o lidských právech či Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Mezi další patří mezinárodní smlouvy, jež byly ratifikovány Parlamentem České republiky a jimiž je Česká republika vázána. Z výše vyjmenovaných smluv lze vysledovat, že problematikou práva na osobní svobodu se zabývají i mezinárodní smlouvy. Pokud je mezinárodní smlouva ve smyslu Článku 10 součástí právního řádu a stanoví jinak než zákon, užije se mezinárodní smlouva, Ústavou je jí přiznána aplikační přednost.¹

1.1 Ústava

V článku čtvrtém a devadesátém garantuje Ústava České republiky ochranu základních lidských práv a svobod jednotlivce soudní mocí. Deklarace takové povinnosti představuje stěžejní povinnost soudů, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům a základním svobodám. Z důvodové zprávy k Článku 4 Ústavy: „*Každý má jistotu, že se může proti zásahům do svých základních svobod a lidských práv dovolávat ochrany u nezávislé moci soudní.*“²

Článek 90 Ústavy vymezuje podstatu a smysl soudnictví, jinak by ztrácelo smysl dělení moci a například garance nezávislosti a nestrannosti soudců. Hlavním úkolem soudnictví v demokratickém právním státě je ochrana práv. Pouze soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy. Ústava trestnými činy rozumí ty, které za trestné činy označuje zákon (trestní zákoník).³ Ochrana osobní svobody, jež se daného tématu dotýká nejvíce, se pak řadí mezi základní práva a svobody.⁴

1.2 Listina základních práv a svobod

Článek 1 Listiny uvádí, že základní práva a svobody jsou nezrušitelná, nezcizitelná, nezadatelná a nepromlčitelná.⁵ Listina garantuje v článku osmém osobní svobodu a její možná omezení. Zbavit svobody lze jen z důvodů, které mají svou oporu v zákoně, a to co do způsobu a důvodu vymezeným tímto zákonem. Institut vazby je jeden z nejpodstatnějších zásahů do osobní svobody, spatřujeme to zejména v tom, že se aplikuje na osoby, jež dosud nebyly pravomocně

¹ RYCHETSKÝ, Pavel a kol. *Ústava České republiky. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 109.

² Tamtéž, s. 46.

³ Tamtéž, s. 950.

⁴ Článek 8 LZPS.

⁵ Článek 1 LZPS.

uznány vinnými ze spáchání trestného činu. Ve svém usnesení Ústavní soud⁶ judikoval, že „ochrana osobní svobody představuje jedno z nejvýznamnějších základních lidských práv. O tom svědčí i systematické zařazení tohoto práva do hlavy druhé oddílu prvního Listiny, označeného ‚Základní lidská práva a svobody‘. Je zřejmé, že ústavní výjimky z uvedeného práva je třeba vykládat způsobem restriktivním a zásahy do něj musí být činěny přiměřeně a citlivě.“ Jednoduše řečeno je zde nutnost činit pouze nezbytné a přiměřené zásahy do osobní svobody. Zbavit osobní svobody lze jen za podmínky, pokud je někdo obviněn nebo je podezřelý z trestného činu. Listina předpokládá, že vzniknuvším zákonem budou upraveny podmínky, za kterých je možno osobu zadržet.

Demonstrativním výčtem lze uvést, že osoba se seznámí neprodleně s důvody svého zadržení, bude vyslechnuta, nejdéle do 48 hodin propuštěna na svobodu nebo předána soudu, jak uvádí TR. Obviněný může být zatčen pouze na písemně odůvodněný příkaz soudce, poté musí být do 24 hodin předán soudu, jehož soudce příkaz vydal. Ten následně do 24 hodin od převzetí obviněného musí provést výslech osoby a rozhodnout o vazbě či propuštění na svobodu. Pouze na základě rozhodnutí soudu, které je založeno na důvodech a době vymezené zákonem, může být osoba vzata do vazby. Takový postup se aplikuje přiměřeně i na případy, kdy je na návrh státního zástupce vydán příkaz k zadržení soudcem dle § 76a TR. Dále je upraveno zadržení v ústavech zdravotnické péče, což je pro účel této diplomové práce irelevantní.

1.3 Evropská úmluva o lidských právech

Smluvní státy se zavazují dle článku 1 Úmluvy přiznat každému, kdo podléhá jejich jurisdikci, práva a svobody uvedené v Hlavě I Úmluvy. Způsob realizace tohoto závazku však ponechává na vůli jednotlivých států, nepředepisuje ho. Záleží tedy na státech, jak zabezpečí ochranu práv a svobod zaručených Úmluvou.⁷

Významným pro tuto práci se jeví článek 5, odstavec 1 EÚLP, kde stojí, že každý má právo na svobodu a zbavit svobody lze jen v určitých případech a v souladu se zákonem. Z vymezených všeobecných důvodů pro zbavení svobody za jakýmkoliv účelem se tématu vazba⁸ týkají jen některé. ESLP ve svém rozhodnutí⁹ jednomyslně došel k závěru: „rozhodnutí o prodloužení vazby stěžovatele porušila článek 5 odst. 1 písm. c) Úmluvy, jelikož soudy nezkoumaly, zda podezření, že stěžovatel spáchal trestné činy, z nichž byl obviněn, je stále důvodné.“

V dalších odstavcích jsou uvedené minimální standardy, které by měly být dodržovány ve státech, jež tuto Úmluvu kontrahovaly. V odstavci druhém je dána povinnost osobu, která je

⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 21. června 2000, sp. zn. I. ÚS 645/99.

⁷ REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha: Orac, 2002, s. 10.

⁸ Článek 5, odstavec 1, písm. b), c), f) EÚLP.

⁹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. října 2014, Urtäns proti Lotyšsku, č. 16858/00.

zatčená, neprodleně seznámit s každým obviněním proti ní vzneseným, a to v jazyce ovládaném danou osobou. K tomu soud¹⁰ poznamenal, že článek 5 odst. 2 EÚLP zdůrazňuje důležitou záruku, že osoba musí vědět, proč byla zbavena svobody. Dále lze v odstavci třetím spatřovat všeobecnou neurčitost, kdy „*musí být ihned..., v přiměřené lhůtě, atd.*“. To dává státům prostor pro diskreci a stanovení případné přísnější zákonné úpravy. Například obviněný v České republice musí být předveden před soudce do 24 hodin. K termínu přiměřená lhůta se vyjádřil i ESLP¹¹, kdy uznal vazbu i přes její značnou délku (5 let a 8 měsíců) za stále přiměřenou a k porušení článku 5 odst. 3 EÚLP nedošlo. Ovšem zde je potřeba zohlednit skutkové okolnosti jedinečného případu.

Naproti tomu k porušení článku 5 odst. 3 EÚLP došlo v případě, kdy „*trestní řád v rozhodnou dobu nestanovil, který orgán má vydat rozhodnutí o neuplatnění maximálně přípustné tříměsíční doby trvání koluzní vazby.*“¹²

V první řadě náleží soudům vnitrostátní kontrola nad dodržováním ustanovení EÚLP. Oprávnění kontrolovat, zda existuje zákonný základ pro zásah do práva na osobní svobodu, zda zákon nebyl aplikován svévolným způsobem nebo zda při výkladu a aplikaci zákona nedošlo k zřejmému pochybení, mají orgány Úmluvy.¹³

Pro kontrolu dodržování závazků přijatých smluvními stranami v Úmluvě a v Protokolech k ní se zřizuje Evropský soud pro lidská práva.¹⁴ Aplikaci EÚLP lze rozlišit podle území, tedy *ratione loci*, kdy k porušení Úmluvy musí dojít na území, které spadá pod jurisdikci daného státu.¹⁵ Další dělení je podle věcné aplikace neboli *ratione materiae*, což můžeme vymezit jako okruh otázek, jež může ESLP projednávat. Jsou to takové otázky, které jsou obsaženy v Úmluvě nebo v dodatkových protokolech.¹⁶ Co se týče osobní aplikace neboli *ratione personae*, ta nám stanovuje okruh subjektů, který může podat stížnost. Těmi jsou: za prvé fyzická osoba (občan i cizinec);¹⁷ za druhé nevládní organizace (například odborové orgány či politické strany, avšak nemohou jimi být obce a místní orgány státní správy);¹⁸ za třetí skupina osob (například skupina rodičů stěžujících si na porušení práva na vzdělání u svých dětí).¹⁹

¹⁰ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 5. února 2002, Čonka proti Belgii, č. 51564/99.

¹¹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. listopadu 2014, Ereren proti Německu, č. 67522/09.

¹² Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. března 2009, Krejčíř proti České republice, č. 39298/04 a 8723/05.

¹³ REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha: Orac, 2002, s. 214.

¹⁴ HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika. Judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva*. Praha: Linde, 2003, s. 13.

¹⁵ Tamtéž, s. 14.

¹⁶ Tamtéž, s. 17.

¹⁷ Tamtéž, s. 20.

¹⁸ Tamtéž, s. 21.

¹⁹ Tamtéž, s. 23.

Poslední druh aplikace je časová neboli *ratione temporis*, k níž lze poznamenat, že Úmluva vstoupila v platnost 3. září 1953.²⁰ Pro samostatnou Českou republiku, která se stala členem Rady Evropy k 30. červnu 1993, platí prohlášení přijaté Výborem ministrů, a sice že Česká republika se Úmluvou váže zpětně k 1. lednu 1993.²¹

1.4 Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

MPOPP ve svém Článku 9 garantuje právo na svobodu a osobní bezpečnost a kromě toho dále specifikuje, že nikdo nesmí být svévolně zatčen nebo zadržen. Nikdo tedy nesmí být zbaven svobody, vyjma případů, kdy je tak učiněno na základě zákona ve shodě s řízením, jež má svou oporu v zákoně. Po zatčení musí být osoba seznámena s důvody svého zatčení a musí být informována o obviněních, která byla proti ní vznesena. Dále musí být osoba předvedena neprodleně před soudce nebo jinou osobu, která má podle zákona svěřenou moc vykonávat soudcovskou pravomoc.

Osoba má také právo na to, aby v přiměřené době proběhlo trestní řízení nebo aby byla propuštěna. Čl. 9 vychází z premisy, že není pravidlem, aby osoby čekaly na trestní řízení ve vazbě, propuštění lze ovšem podmínit zárukami, například že se dostaví k trestnímu řízení. Všichni, kdo jsou zatčeni nebo jsou ve vazbě, mají právo na řízení před soudem, aby mohl soud rozhodnout o právoplatnosti jejich zadržení anebo propuštění, pokud vazba není zákonná bez prodlení. Nárok na náhradu má každý, kdo se stal obětí nezákonného zatčení nebo vazby.²²

S každou osobou se jedná lidsky a s úctou k přirozené důstojnosti lidské bytosti. Pokud se nevyskytnou nějaké mimořádné skutečnosti, budou tyto osoby odděleny od osob odsouzených právě proto, že o jejich vině nebylo dosud rozhodnuto. Důraz se klade na separaci mladistvých osob od dospělých a na co nejrychlejší postavení před soud.²³

Článek 14 garantuje rovnost osob před soudem, právo na spravedlivý a nestranný soud i zásadu *presumpce nevinny*. Dále stanovuje minimální záruky osobě, která je obviněná, například že bude o obvinění neprodleně informována v jazyce, kterému rozumí, a že bude souzena bez zbytečného odkladu atd.²⁴

²⁰ Tamtéž, s. 33.

²¹ Tamtéž, s. 34.

²² Článek 9 MPOPP.

²³ Článek 10 MPOPP.

²⁴ Blíže článek 14 MPOPP.

2 Materiální vazební právo

Za jádro materie vazebního práva můžeme považovat paragrafové znění upravující zejména vazbu samotnou, dále jednotlivé druhy vazeb a zásady ovládající institut vazby včetně zpřísněných důvodů vazby společně s možnostmi, jak nahradit vazbu jiným opatřením. Za povšimnutí stojí zmínit, že toto „materiální“ vazební právo není součástí hmotněprávních předpisů, jeho úpravu nalezneme v oblasti procesní.²⁵ Bez existence vazebních důvodů nelze vzít obviněného do vazby. Zda tomu tak je, či není, stanoví soud, případně o tom v přípravném řízení rozhodne soudce.

2.1 Vazba jako institut trestního řízení a principy jeho užití

Vazbu řadíme mezi zajišťovací instituty, které se v trestním řízení používají, a to pouze na základě rozhodnutí soudu. Skrze vazbu je obviněný dočasně zbaven osobní svobody z důvodu, aby mu bylo znemožněno v taxativně předem definovaných případech vyhýbat, narušovat a ztěžovat probíhající trestní řízení či pokračovat v trestné činnosti.²⁶

Trestní řád nikterak nedefinuje pojem vazba, ovšem odborná literatura pro něj nachází několik definic, například: „*Vazba je institutem trestního řízení, je to procesní úkon, kterým se zajišťuje osoba obviněného pro účely trestního řízení a výkon trestu. Atributem institutu vazby je dočasná ztráta osobní svobody obviněného.*“²⁷ Avšak jako nejvýstižnější se jeví nepřekonaná definice V. Mandáka: „*Vazba je institut trestního řízení, s jehož použitím je obviněný na základě rozhodnutí oprávněného orgánu dočasně zbaven osobní svobody, aby mu bylo zabráněno vyhýbat se trestnímu stíhání nebo trestu tím, že by uprchl nebo se skrýval, mařit či ztěžovat objasnění věci nepřipustným působením na prameny důkazů, nebo konečně pokračovat v trestné činnosti.*“²⁸ Jedním ze znaků vazby je dočasná ztráta svobody obviněného. Proto lze také v trestním řádu nalézt instituty, jimiž lze důvody vazby přezkoumávat, a orgánům činným v trestním řízení je kladeno dikcí zákona jako povinnost průběžně zkoumat, zda důvody vazby setrvávají nebo zdali se nedá nahradit vazba jiným opatřením (zárukou, dohledem, předběžným opatřením, slibem či peněžitou zárukou).

Vazbu lze uplatnit v době od zahájení trestního stíhání až do právní moci rozhodnutí ve věci. Existují však výjimky, které jsou obsaženy ve zvláštních druzích vazby. Jak uvádí Mandák, vzít někoho do vazby by zpravidla nemělo přicházet v úvahu v případech, kdy nelze očekávat uložení trestu spojeného s odnětím svobody.²⁹

²⁵ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 382.

²⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl I*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 735.

²⁷ JELÍNEK, Jirí a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2017, s. 707.

²⁸ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: ORBIS, 1975, s. 65.

²⁹ Tamtéž, s. 68.

Přezkoumávání pravdivosti výpovědi obviněného, respektive obžalovaného není složkou ani smyslem rozhodování o vazbě. Pokud obviněný, respektive obžalovaný znemožňuje nebo znesnadňuje dosažení účelu trestního řízení, které může být složkou v odůvodnění při rozhodování o vazbě, nelze nikdy za takové konání považovat uplatňování práva obviněného, respektive obžalovaného na obhajobu. Pod to můžeme subsumovat popírání viny nebo uvádění okolností nezaložených na pravdě.³⁰

Vazba jakožto jeden druh zajišťovacích opatření je vždy fakultativní. I když jsou splněné všechny zákonné podmínky, nemusí být obviněný vzat do vazby. Existuje výjimka v podobě obligatorní extradiční či předávací vazby. Ta má svou materii v § 101 a § 206 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.³¹

2.2 Vazební důvody

Česká právní úprava vymezuje tři důvody, na jejichž základě lze obviněného vzít do vazby taxativně. Důvody jsou vyjmenovány v § 67 písm. a), b), c) trestního řádu, na něž navazuje dovětek společný pro všechny tři důvody, které budou v následujících kapitolách rozebrány.

V tomto dovětku je uvedeno: „*a dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením, zejména uložením některého z předběžných opatření*“, z čehož lze vysledovat snahu zákonodárce, aby soud při rozhodování o udělení vazby, jejím trvání či prodloužení nebral v potaz jen samotné důvody, ale také skutečnosti individuálně určené pro každého jednotlivce a poměřoval tyto skutečnosti v rámci úvahy soudu.

Pokud jsou však všechny předpoklady splněny, měl by být obviněný vzat do vazby, pouze pokud nelze dosáhnout účelu vazby jiným opatřením. Tímto dovětkem lze sledovat snahu zákonodárce o méně časté užívání institutu vazby.³² Orgány činné v trestním řízení by měly v rámci principu zdrženlivosti respektovat povinnost zasahovat do osobnostních práv co nejméně a užívat vazbu jako prostředek ultima ratio.

2.3 Vazba útěková

Tento vazební důvod je v § 67 písm. a) TR vymezen následovně: jestliže existuje obava, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat proto, aby se vyhnul trestnímu stíhání a trestu, na základě

³⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 25. září 1997, sp. zn. III. ÚS 148/97.

³¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: Leges, 2018, s. 320.

³² VANTUCH, Pavel. Důvody vazby. *Právní rádce*, 2003, roč. 11, č. 2, s. 58.

jednání obviněného nebo dalších skutečností, a to zejména neznáme-li jeho totožnost, nemá stále bydliště anebo mu hrozí vysoký trest.³³ Důvod je dán alternativně. Osoba buď uprchne³⁴ anebo se bude skrývat, což je chápáno jako ukrývání se v tuzemsku. Tento důvod musí být podpořen buď nemožností zjistit totožnost obviněného, což znamená, že obviněný nemá při sobě ani v blízkosti žádné osobní doklady a jeho totožnost nemůže potvrdit ani žádná věrohodná osoba, případně pokud nespolupracuje při identifikaci nebo sděluje nepravdivé údaje. Dále se bere v potaz neexistence stálého bydliště, která je dána například tím, že osoba nemá kde bydlet nebo naopak má kde bydlet, ale nezdržuje se na daném místě a často mění místo svého pobytu. Není vůbec podstatné, zda má dotýčný vyznačené místo pobytu v průkazu totožnosti.³⁵

Útěková vazba může být podpořena i skutečností, že osobě hrozí vysoký trest. Tato výše není nikterak specifikována zákonem.³⁶ Jak vyplývá z rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 566/03, odůvodnit uložení útěkové vazby hrozbou vysokého trestu lze v případech, kdy má po uvážení všech zjištěných podstatných skutečností soud podezření, že osoba spáchala zvláště závažný trestný čin a lze za takové situace předpokládat uložení trestu odnětí svobody ve výši nejméně okolo osmi let.³⁷ S tím se musí obecné soudy vypořádat z ústavněprávního hlediska konkrétními okolnostmi, nelze pouze odkázat na příslušnou trestní sazbu. Pouhý fakt, že je osoba trestně stíhána pro trestný čin ohrožující obviněného pětiletým až dvanáctiletým trestem odnětí svobody, nepostačuje, v rozhodnutí musí být specifikováno konkrétními okolnostmi případu, jaký trest osobě hrozí.³⁸ Nejvyšší soud ve svém usnesení judikoval, že důvodem pro uvalení útěkové vazby může být vedle hrozby vysokého trestu též negativní osobnostní rysy obviněného, které vychází ze znaleckých posudků a dále také skutečnost, že obviněný se nezdržoval v místě svého bydliště, neboť páchal jinou trestnou činnost na různých místech republiky.³⁹

Při posuzování naplnění zákonných podmínek pro uvalení vazby je třeba vycházet ze stavu, jaký je v době rozhodování soudu. Nelze na podkladě spekulací o naplnění podmínek v budoucnu. Pokud má být vazba uvalena z důvodu hrozby vysokého trestu, pak je nezbytné aby mu onen vysoký trest mohl být reálně uložen za spáchání trestného činu, pro nějž je trestně stíhán. Nelze uvalit vazbu za spáchání jiného trestného činu, na který by ten skutek mohl být v budoucnu

³³ VICHEREK, Roman. *Výše trestu jako jediný důvod vazby útěkové* [online]. Epravo.cz, 18.3.2014 [cit. 21. června 2018]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/vyse-trestu-jako-jediny-duvod-vazby-utekove-93721.html>>.

³⁴ Čemuž soudní praxe rozumí jako útěk do ciziny.

³⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl I*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 740.

³⁶ VICHEREK, Roman. *Výše trestu jako jediný důvod vazby útěkové* [online]. Epravo.cz, 18.3.2014 [cit. 21. června 2018]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/vyse-trestu-jako-jediny-duvod-vazby-utekove-93721.html>>.

³⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 1. dubna 2004, sp. zn. III. ÚS 566/03.

³⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 17. května 2011, sp. zn. IV. ÚS 3294/09.

³⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. ledna 2001, sp. zn. 5 Tvo 7/2001.

překvalifikován.⁴⁰ OČTŘ jsou povinny důvodnost vazby průběžně prověřovat, což v sobě jednoznačně zahrnuje ozřejmování skutkových okolností, které svědčí pro útěk, nebo naopak proti němu. Po uplynutí pár měsíců tyto okolnosti již nemusí postačovat, je proto potřeba, aby OČTŘ měly konkrétní důkazy, že útěk opravdu hrozí.⁴¹ Vazební detence při hrozícím vysokém trestu nemusí být vždy na místě. Konkrétní okolnosti daného případu mohou zeslabit důvodnost útekové vazby. Tyto okolnosti je povinen obviněný tvrdit a soud k nim musí přihlížet. Čím výraznější hrozba vysokého trestu, tím je potřeba prokázat silnější důvody pro ponechání obviněného na svobodě. Musí zde existovat velice pádné důvody, které zakládají mínění, že zde není dostatečná obava z útěku.⁴²

Nahradit útekovou vazbu lze zárukou, dohledem, předběžným opatřením, slibem nebo peněžitou zárukou, u mladistvého lze ještě přistoupit k umístění do péče důvěryhodné osoby. Co se týče peněžitě záruky, pokud jsou dány důvody vazby podle § 67 písm. a) TŘ a osoba, vůči níž je vedeno trestní stíhání pro trestné činy⁴³ vyjmenované v § 73a TŘ, a zároveň je dán vazební důvod podle §67 písm. c) TŘ nelze užití peněžitě záruky brát v úvahu, neboť je dle § 73a TŘ nepřipustné.

2.4 Vazba koluzní

Koluzní důvod vazby je v TŘ, ve svém § 67 písm. b) definován takto: „*Obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasnění skutečností závažných pro trestní stíhání...*“. Důvod je tedy opět dán alternativně, buď spočívá v tom, že obviněný bude působit na spoluobviněné či doposud nevyslechnuté svědky nebo bude jinak mařit objasnění skutečností, které jsou pro trestní stíhání závažné.⁴⁴

Z textu zákona lze vysledovat důraz na jistou kvalitu obavy, která musí být důvodná. Jinými slovy musí být dána konkrétní skutečnost, která zakládá přesvědčení, že by obviněný mohl působit například na svědky. Kdyby tomu tak nebylo, dalo by se s jistou nadsázkou poté vzít každou osobu do vazby, neboť takové podezření by mohl naplňovat opravdu každý obviněný. Tento institut trestního práva, má pomoci k zajištění, řádně zjištěného skutkového stavu a to bez negativních vlivů obviněného na svědky.⁴⁵

⁴⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 17. března 2016, sp. zn. I. ÚS 356/16

⁴¹ Nález Ústavního soudu ze dne 14. září 2016, sp. zn. I. ÚS 2652/16.

⁴² HANUŠ, Libor. Hrozba vysokého trestu v kontextu útekové vazby. *Právní rádce*, 2004, roč. 12, č. 11, s 435.

⁴³ Například § 140 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, trestný čin vraždy.

⁴⁴ VICHEREK, Roman. Koluzní důvod vazby [online]. Epravo.cz, 17.10.2012 [cit. 21. června 2018]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/koluzni-duvod-vazby-85623.html>>.

⁴⁵ DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 503.

Jak ve svém nálezu judikoval Ústavní soud, nelze uvalit vazbu z toho důvodu, že obviněný odmítl vypovídat. Jednak by bylo možné považovat vazbu za donucovací prostředek, ale také za postup, který nemá oporu v zákoně a neslučuje se s ústavně konformním zdůvodněním vazby.⁴⁶ Zákonem vytyčené nežádoucí jednání nelze spatřovat, pokud obviněný pouze nabádá svědka ve smyslu § 99 odst. 2 TŘ, nebo § 100 odst. 1, 2 TŘ, či se u něj přimlouvá aby vypovídal, pokud to odmítá, nebo aby mluvil pravdu.⁴⁷ Růžička⁴⁸ připouští, že důvodem koluzní vazby nemůže být ani důkazní situace, například na začátku vyšetřování, kdy nejsou získány důležité důkazy, dokazování je náročné a existuje nesoulad ve svědeckých tvrzeních. Za dosud nevyslechnuté svědky či spoluobviněné je nutno považovat i ty svědky a spoluobviněné, u nichž byl proveden výslech, avšak protokol o výpovědi nelze použít jako důkazní prostředek ať už z důvodů, že výslech byl proveden neúplně nebo se netýkal všech okolností důležitých pro rozhodnutí.⁴⁹

Existuje obsáhlá judikatura Ústavního soudu, která dokládá, že rozhodnutím o vazbě často chybí zdůvodnění, proporcionalita a subsidiarita vazby. Pouhé všeobecné, žádným důkazem nepodložené konstatování obavy koluzního jednání, že obviněný by mohl mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání je nedostačující.⁵⁰

Nejdelší přípustná doba trvání koluzní vazby je stanovena zákonem na 3 měsíce. Po této době musí následovat propuštění na svobodu, nehledí se však na to, jestli byly důkazy zajištěny. Musíme ale rozlišovat, zda je ve vazbě jen z důvodu § 67 písm. b) TŘ, nebo pokud je dán i další důvod či dokonce všechny tři dohromady. Pokud jen z důvodu podle § 67 písm. b) TŘ, musí být propuštěn nejpozději poslední den dané lhůty.⁵¹

Nahrazení zárukou, slibem, dohledem, předběžným opatřením či peněžitou zárukou je u tohoto důvodu vazby vyloučeno, jak vyplývá a *contrario* z § 73 a § 73a TŘ. U mladistvých se podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže (dále ZSM), který ve svém § 49 odkazuje na § 73 a § 73a TŘ, také nedovoluje užití náhrady v podobě záruky, dohledu, slibu nebo peněžité záruky. Ovšem v § 49 odstavec 1 ZSM 2. část věty zní „*nebo jeho umístěním v péči důvěryhodné osoby*“, což neodkazuje na ustanovení TŘ a lze jej užit jako náhradu vazby mladistvého včetně vazby koluzní.⁵²

⁴⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 4. listopadu 1999, sp. zn. III. ÚS 188/99.

⁴⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl I.* Praha: C. H. Beck, 2013. 742 s.

⁴⁸ RŮŽIČKA, Miroslav. Vazba po novele trestního řádu. *Právní rádce*, 2002, roč. 10, č. 10, příloha., V s.

⁴⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. července 2000, sp. zn. 8 TZ 163/2000

⁵⁰ VISINGER, Radek. Odůvodnění rozhodnutí v trestních věcech. *Trestněprávní revue*, 2011, roč. 10, č. 12. s. 343.

⁵¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl I.* Praha: C. H. Beck, 2013. 852 s.

⁵² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl I.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 744.

2.5 Vazba předstižná

Vazební důvod předstižný je definován v § 67 písm. c) TŘ, a ten stanovuje, že: „*Obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že bude opakovat trestnou činnost, pro níž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým brozil...*“. Tyto důvody lze vzít v potaz pouze u trestných činů úmyslných neboli dolůzních. Vazba má obviněnému zabránit v opakování trestné činnosti, pro níž je stíhán. Dále dokonání trestného činu, o který se pokusil nebo ve vykonání trestného činu, který připravoval nebo kterým hrozil. Můžeme zde spatřit jistý smysl v tom, že tento důvod vazby je shodný s účelem trestu, a to zejména ochranou společnosti před pachateli trestných činů a v dalším případném páčání trestné činnosti.⁵³ Dále oproti důvodům a) a b) jsou tyto důvody vymezeny alternativně a taxativně.⁵⁴ Naproti tomu stejně jako u předchozích důvodů musí splňovat jistá kritéria, například musí vyvolávat důvodnou obavu vycházející z určitých faktů, které jsou významným podkladem pro rozhodnutí o vzetí do vazby.⁵⁵

Předstižná vazba má oproti jiným druhům vazeb, ať už jde o útěkovou či koluzní, zvláštní postavení. Svým způsobem se jedná o vazbu, která má povahu preventivní, a můžeme ji tedy nazvat i vazbou „mimoprocení“.⁵⁶ Ústavní soud ve svém nálezu⁵⁷ judikoval potřebu obecných soudů náležitě specifikovat okolnosti případu, pokud má být předstižná vazba ponechána v účinnosti, ačkoliv obviněnému nehrozí nepodmíněný trest odnětí svobody. Pokud soud dojde k závěru, že je potřeba ochrany poškozených, musí zdůvodnit, který konkrétní zájem má takové ochrany používat a co nasvědčuje tomu, že je tento zájem v ohrožení. Pouhé zopakování základního vymezení vazebních důvodů je porušením práva na spravedlivý proces, jak jej garantuje LZPS.

Je potřeba se vyjádřit i k jednotlivým alternativám, jak jsou v psaném pořadí v zákoně. Obavou z opakování trestné činnosti se nerozumí výslovně opakování trestného činu, ale jedná se o opakování trestné činnosti. Ta ovšem nemusí být stejné právní kvalifikace.⁵⁸ Nelze však ani uvažovat o pokračování v trestném činu, neboť podle § 12 odst. 11 TŘ je jednání obviněného, který v něm pokračuje i po sdělení obvinění, posuzováno od vznesení tohoto obvinění jako nový skutek.

Následující alternativy, například obavu, že obviněný dokoná trestný čin, o který se pokusil nebo který připravoval, komentuje Šámal takto: „*Má-li jít o obavu z dokonání trestného činu, o který se*

⁵³ DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 505.

⁵⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl I.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 744.

⁵⁵ Tamtéž, s. 737.

⁵⁶ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu.* Praha: C. H. Beck, 2004, s. 422.

⁵⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 15. prosince 2015, sp. zn. III. ÚS 1301/13.

⁵⁸ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu.* Praha: C. H. Beck, 2004, s. 425.

*obviněný pokusil, musí jít o pokus totožného trestného činu. Stejně tomu je u vykonání trestného činu, který obviněný připravoval.*⁶⁹ Na rozdíl od první alternativy musí být dána totožnost trestného činu, naproti tomu obavu, že obviněný vykoná trestný čin, kterým hrozil, můžeme spatřovat především u trestných činů podle § 324, 326, 352, 353 a 354 T.Z. Jedná se o trestné činy, u nichž jde o nebezpečné vyhrožování újmou, ať už jde o snahu o působení na orgán veřejné moci, úřední osobu, skupinu obyvatel či o jedince.

Pouze dřívější odsouzení trestně stíhaného nemůže zavinit tzv. předstižnou vazbu, i když by se jednalo o trestný čin se stejnou právní kvalifikací, pro který byl později stíhán. Naopak může spočívat v tom, že se obviněný doznal k jednání naplňující znaky trestného činu, pro který byl již dříve odsouzen. I pokud byl následně zproštěn obžaloby z důvodu, že se skutek jemu kladený za vinu nestal.

Nahradit tento druh vazby lze se stejnými výjimkami jako u vazby útekové. Lze užít záruku, dohled, předběžné opatření či slib a u mladistvého přichází v úvahu užití institutu umístění v péči důvěryhodné osoby. Je možné užít i peněžité záruky, avšak ta má své limity shodné s tím, jak jsou uvedeny u vazby útekové v kapitole 3.3, které vychází ze znění § 73a TrŘ.

2.6 Zásady

Ústavně podmíněná východiska při tvorbě, interpretaci a aplikaci systému procesních norem v trestním řízení jsou doprovázena a limitována systémem základních zásad v trestním řízení, které jsou vyjádřeny v zákoně. Zásady můžeme rozdělit podle toho, zda jsou společné pro celé trestní řízení, pro zahájení trestního řízení anebo se jedná o zásady uplatňované pouze v rámci samotného dokazování.⁶⁰

V rámci zajišťovacího institutu vazby se projevuje několik zásad trestního řízení. Mezi nejdůležitější se zařazuje zásada zdrženlivosti a přiměřenosti v § 2 odstavec 4 TrŘ, dle které by mělo být zasahováno do práv osob jen v odůvodněných případech, na základě zákona a v nezbytné míře, při současném zajištění účelu trestního řízení.

S přihlédnutím k zásadě zdrženlivosti a přiměřenosti nelze opomenout pojetí vazby jako prostředku ultima ratio – je-li možné užít prostředku mírnějšího, mělo by ho být užito. O tom, že jde o prostředek ultima ratio, svědčí také i vymezené důvody vazby v § 67 TrŘ.⁶¹ Dále lze přiřadit princip subsidiarity, který nepřímou souvisí s principem ultima ratio. Ten můžeme považovat za samostatný princip velice příznačný pro vazbu a její užití v trestním právu.⁶² Ústavní soud se ve

⁵⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl I*. Praha: C. H. Beck, 2013. 746 s.

⁶⁰ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. Praha: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky, s. 1339.

⁶¹ K tomu podrobněji v předchozích podkapitolách.

⁶² RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 377.

svém nálezu⁶³ vyjádřil k principu subsidiarity tak, že v případě rozhodnutí o vazbě je třeba, aby bylo jasně poznatelné, proč není dostačující použití méně intenzivních instrumentů, které zasahují do základních práv a svobod obviněného.

Nedílnou součástí zásad uplatňovaných při pojetí vazby je rovněž pohled na vazbu jako zajišťovací institut, nikoliv jako trest a jeho výchovné poslání. Nesmíme na ni hledět ani na jakýsi předběžný výrok o vině, to by bylo totiž zcela jednoznačně v rozporu s českým trestním řádem a jeho zásadou presumpce nevinny,⁶⁴ kterou je české trestní právo ovládáno. S tím je i dále spjato, že se nemůže užit vazby jako donucovacího prostředku, kterým by se OČT snažily donutit obviněného k doznání.⁶⁵ S touto zásadou je však také spjato to, že nemůžeme uplatňovat jisté záporné morální hodnocení obviněného a jeho činu.⁶⁶

V. Mandák tvrdí, že vazba oproti trestu nemá výchovnou funkci, neboť nemůžeme vychovávat či resocializovat osobu, když o ní dosud nevíme, jestli onen trestný čin spáchala a jestli by měla být tomuto aspektu vystavena.⁶⁷ Dále také uvádí, že české trestní právo nezná obligatorní vazbu.⁶⁸ V minulosti tomu ovšem takto nebylo, existovala obligatorní vydávací vazba.⁶⁹ Ta už není součástí TR, ale je zakomponována do zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.

O vazbě se rozhoduje většinou v kratším časovém úseku po zadržení, proto nelze vyžadovat, aby při rozhodování o vazbě byly veškeré fakty zachyceny ve formě důkazů v procesní formě, jako by bylo žádoucí v řízení před soudem. Aby vazba byla podložena i důkazy, které lze využít v následujících stádiích řízení, jsou nároky na tyto důkazy úměrně se zvyšující dle toho, v jakém stadiu se pohybujeme, zdali jde o řízení před soudem nebo se jedná o přípravné řízení. Jednoduše řečeno se dá říct, že před soudem je potřeba větší množství důkazů než v přípravném řízení.

Závěrem můžeme konstatovat, že soud by měl při rozhodování o vazbě dle § 67 TR zkoumat důvodnost obvinění. Než se přistoupí ke vzetí do vazby, musí skutečnosti, které se podařilo dosud zjistit, naznačovat tomu, že skutek byl spáchán, má veškeré znaky trestného činu a existují důvody k podezření, že se tohoto trestného činu dopustil obviněný, vůči němuž bylo zahájeno trestní stíhání.⁷⁰

⁶³ Nález Ústavního soudu ze dne 21. ledna 2014, sp. zn. I. ÚS 2883/13.

⁶⁴ § 2 odst. 2 TR.

⁶⁵ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 372.

⁶⁶ Tamtéž, s. 373.

⁶⁷ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: ORBIS, 1975, s. 71.

⁶⁸ Tamtéž, s. 67.

⁶⁹ Srovnej: § 381 zákona číslo 265/2001 Sb. ze dne 29. června 2001, kterým se mění zákon číslo 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon číslo 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

⁷⁰ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 380.

2.7 Zpřísněné důvody vazby

Nejenom dovětek v § 67 TR, který omezuje uvalení vazby na obviněného, ale také ustanovení v § 68 odst. 2 TR nám zpřisňuje podmínky pro možnost uvalení vazby. V tomto odstavci se uvádí: „Vzít do vazby nelze obviněného, který je stíhán pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta.“⁷¹ Podle důvodové zprávy bylo k tomuto kroku přistoupeno, neboť se ve vazbě nacházely převážně osoby, které byly stíhány pro trestné činy se sazbou trestu odnětí svobody na horní hranici do dvou let. Tímto zpřísněním si zákonodárce prosazuje méně časté uvěznění osob ve vazebních věznicích pro společensky méně nebezpečné trestné činy. Avšak i toto není bez výjimek, ty nalezneme v odstavcích 3 a 4 téhož paragrafu.⁷²

Musíme ovšem ještě zodpovědět následující otázky. Pokud trestní zákoník počítá se zvýšením či snížením trestní sazby, ovlivní to kritérium v § 68 odst. 2 TR? Jak to bude v případě souběhu? Co když dojde v přípravném řízení soudcem k přezkoumání onoho skutku a podle jeho názoru by měl být skutek posouzen jako mírnější, přičemž ten může spadat pod omezení v § 68 odst. 2 TR? Obecně se k mimořádnému zvýšení či snížení trestu podle § 58 a § 59 TZ nepřihlíží. U mladistvých osob se podle § 31 odst. 1 ZSM nepřihlíží ke snížení trestních sazeb. Ke zvýšení trestní sazby u pachatelů, kteří spáchali trestný čin ve prospěch organizované zločinecké skupiny, se podle § 107 a § 108 TZ také nepřihlíží.⁷³ V těchto případech zvýšení či snížení nevyvolává žádné účinky s ohledem na ustanovení § 68 odst. 2 TR.

Pokud je dán souběh s trestným činem úmyslným nebo trestnými činy úmyslnými s horní sazbou převyšující dva roky a dále je-li dán souběh s trestným činem nedbalostním nebo trestnými činy nedbalostními, u kterých je horní hranice nad hranicí tři léta, nelze užití § 68 odst. 2 TR brát v potaz.⁷⁴ Zákon vychází pro posouzení možného vzetí do vazby z trestného činu, podle kterého bylo trestní stíhání zahájeno. Pokud soudce v přípravném řízení podle dovětku § 67 TR přezkoumá a dojde k závěru, že skutečnosti, které se doposud podařilo zjistit, nasvědčují znakům trestného činu mírnějšího, dopadlo by na něj omezení v již zmíněném § 68 odst. 2 TR.⁷⁵ Dojde-li ke změně právního posouzení, lze užit per analogiam § 72a odst. 2 TR. Pokud je skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, jiným trestným činem, musí být obviněný neprodleně propuštěn z vazby.

⁷¹ Viz § 68 odst. 2 TR.

⁷² Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, sněmovní tisk č. 785/0.

⁷³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl I.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 769.

⁷⁴ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu.* Praha: C. H. Beck, 2004, s. 429.

⁷⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl I.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 769.

Odlišnosti mezi důvody vazby a zpřísněnými důvody vazby lze vyznívat ve dvou směrech. Za prvé ve vzniku poruchového stavu, jemuž mají důvody vazby předcházet, ale u zpřísněných důvodu vazby tento poruchový stav již nastal. Za druhé pro rozhodnutí o vazbě nelze vždy určit vznik následku formulovaného jako obava, tak jak tomu je v § 67 písm. a)–c) TŘ.⁷⁶

Výjimky pro neuzití odstavce druhého § 68 TŘ nalezneme v odstavcích třetím a čtvrtém. Třetí odstavec vyjmenovává jednotlivé zpřísněné důvody vazby. Za prvé pokud obviněný uprchl nebo se skrýval, oproti § 67 písm. a) není dostačující důvodná obava z onoho jednání, k tomuto jednání musí fakticky již dojít.⁷⁷ Za druhé obviněný se opakovaně nedostavuje na předvolání a nelze zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení. Jedná se o dvě podmínky, které musí být splněny kumulativně. Opakovaně chápeme jako nejméně dvakrát, přičemž nemůžeme toto vykládat čistě formalisticky, pokud se obviněný omluví dvakrát z náležitého a řádného důvodu, nebude mu to na škodu. Druhá podmínka, která musí být splněna, spočívá v neúspěšných pokusech předvedení obviněného prostřednictvím policejního orgánu nebo uložením pořádkové pokuty.⁷⁸

Třetí zpřísněný důvod popisuje případ, kdy je obviněný neznámé totožnosti, zejména pokud nedisponuje věrohodnými doklady a dostupnými prostředky se nepodařilo zjistit, o koho se jedná. Opět jde o kumulativní podmínky. Jedná se o případy, kdy zejména cizinci předkládají falešné doklady. Dále potom pokud se nepodaří podle všech dostupných prostředků příslušníku Policie ČR či Generální inspekce bezpečnostních sborů zjistit totožnost z evidence obyvatel. Následně vyzve osobu k strpění snímání daktyloskopických otisků a jiných tělesných znaků, podle kterých se zjistí totožnost.⁷⁹ Čtvrtý důvod spočívá v již dokonaném koluzním jednání, kdy obviněný působil na spoluobviněné nebo svědky či kdy jinak mařil objasňování skutečností důležitých pro trestní stíhání. Opět se jedná o již dokonané jednání, nikoliv pouhou obavou. Jako příklad lze uvést skrývání, utajování či ničení důkazů.⁸⁰ Tříměsíční limit pro trvání koluzní vazby se v tomto případě neuplatní. Výrok o tom, že se obviněný nechává ve vazbě nad rámec této tříměsíční lhůty, musí být samostatný.⁸¹

Poslední pátý zpřísněný důvod spočívá v tom, že obviněný opakuje trestnou činnost, pro kterou je stíhán, dále v ní pokračuje nebo za ni byl v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán. Hlavní rozdíl oproti předstízně vazbě spočívá podle § 67 písm. c) TŘ ve výkladu pojmu pokračování v trestné činnosti. Ten se vykládá širěji než v minulosti s ohledem na novelu

⁷⁶ KRÁL, Vladimír. K nové právní úpravě vazebního řízení. *Bulletin advokacie*, 2001, roč. 8, č. 11–12, s. 72.

⁷⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl I*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 771.

⁷⁸ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 433.

⁷⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl I*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 772.

⁸⁰ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 434.

⁸¹ DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 554.

č. 459/2011 Sb. a judikaturu. Zahrnuje jak opakování trestné činnosti, tak také pokračování v trestné činnosti.⁸²

2.8 Nahrazení vazby jiným opatřením

Vazbu lze nahradit různými mírnějšími opatřeními. Je to důsledek pojetí institutu samotného, který je opatřením fakultativním, subsidiárním a mělo by ho být užíváno zcela mimořádně, výjimečně. Český trestní řád pojednává o několika mírnějších opatřeních. Jedná se o tato:

- a) záruka zájmových sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby
- b) písemný slib obviněného
- c) dohled probačního úředníka
- d) uložení předběžného opatření
- e) peněžitou zárukou.

Tyto lze užít, pouze pokud je dán důvod vazby podle § 67 písm. a), c) TŘ (vazba úteková a předstízná), nikoliv podle § 67 písm. b) TŘ (vazba koluzní), zde je to vyloučeno.⁸³

Existuje však ještě jedno opatření, které není v TŘ, avšak v ZSM. Podle § 50 ZSM lze u mladistvých nahradit vazbu umístěním mladistvého do péče důvěryhodné osoby.⁸⁴ Toto opatření vyniká také svou jedinečností v tom, že ho lze užít, i když je dán důvod koluzní vazby, jak je uveden v § 67 písm. b) TŘ.⁸⁵

2.8.1 Záruka zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby

Zárukou zájmového sdružení občanů uvedeného v § 3 odst. 1 TŘ nebo důvěryhodné osoby podle § 73 odst. 1 písm. a) TŘ se přebírá jednak záruka za další chování obviněného, ale také se zajistí to, aby obviněný po vyzvání splnil povinnosti a dostavil se k soudu, státnímu zástupci nebo k policejnímu orgánu. Také jej postihuje povinnost oznamovací při plánovaném vzdálení se od místa pobytu. Záruka musí být vzhledem k osobě a závažnosti případu shledána jako dostačující a orgán, který o tom rozhoduje, ji musí přijmout.⁸⁶ Za důvěryhodnou osobu ve smyslu § 73 odst. 1 TŘ nelze považovat osobu obhájce obviněného v té konkrétní věci, ovšem obhájce může zprostředkovat kontakt s důvěryhodnou osobou, která projevuje vůli případnou zárukou za vazbu nabídnout a dále ovlivňovat chování obviněného.⁸⁷

⁸² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl I*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 772.

⁸³ FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2015, s. 293.

⁸⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 286.

⁸⁵ Tamtéž, s. 654.

⁸⁶ VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 447.

⁸⁷ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 319.

2.8.2 Písemný slib obviněného

Písemný slib obviněného musí obsahovat nezbytné náležitosti, v kterých se obviněný zavazuje a slibuje, že povede řádný život, nebude se dopouštět trestné činnosti, a pokud bude vyzván soudem, státním zástupcem či policejním orgánem, tak se dostaví. Pokud bude mít v plánu vzdalovat se od místa pobytu, oznámí to dopředu. Omezení, která mu mohou být uložena, bude dodržovat. Není nutné oznámení sepsat vlastní rukou, může je připravit i obhájce, avšak je zde nutnost vlastnoručního podpisu obviněného.⁸⁸

2.8.3 Dohled probačního úředníka

Pokud s ohledem na osobu obviněného a závažnost případu, který je projednáván, lze uvažovat nad dohledem probačního úředníka dle § 73 odst. 1 písm. c) TŘ, musí obviněný strpět povinnost se ve stanovených lhůtách dostavovat k probačnímu úředníkovi. Se souhlasem probačního úředníka může změnit místo pobytu. Dále také musí strpět veškerá omezení, která mu ve výroku rozhodnutí byla vyřčena, zejména aby se nedopouštěl trestné činnosti a případně nemařil průběh trestního řízení.⁸⁹ Novelou z roku 2016 zákonem č. 150/2016 Sb. bylo k § 73 odst. 3 TŘ doplněno: „*Orgán rozhodující o vazbě může současně uložit obviněnému povinnost zdržovat se ve stanoveném časovém období v určeném obydlí nebo jeho části, nebrání-li mu v tom důležité důvody, zejména výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotních služeb u poskytovatele zdravotních služeb v důsledku jeho onemocnění nebo úrazu; pro stanovení časového období se použije přiměřeně § 60 odst. 4 trestního zákoníku. Obviněný je povinen probačnímu úředníkovi umožnit vstup do určeného obydlí nebo jeho části.*“ K tomu důvodová zpráva uvádí, že explicitní uvedení dalších povinností pomůže častějšímu ukládání výše zmíněných povinností.⁹⁰ Touto novelou bylo zavedeno zcela nové ustanovení, a to v § 73 odst. 4 TŘ, díky kterému je možno provádět elektronickou kontrolu plnění povinností uložených v souvislosti s náhradou vazby některým opatřením podle § 73 odst. 1 TŘ. Tento kontrolní elektronický systém umožňuje zjišťovat aktuální polohu či pohyb obviněného. O průběhu musí být obviněný předem poučen a musí mu být poskytnuta potřebná součinnost. Podle důvodové zprávy⁹¹ by tato efektivní kontrola měla znamenat podstatné rozšíření využitelnosti opatření nahrazujících vazbu, jež podle expertního dotazníkového šetření existuje pouze v zanedbatelném množství jedinců či desítek jedinců. Častější využívání by navíc pomohlo s přeplněnými věznicemi, kdy v roce 2011 byla

⁸⁸ FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2015, s. 294.

⁸⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 288

⁹⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 150/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, sněmovní tisk 503/0.

⁹¹ Tamtéž.

obsazenost v průměru na 114,27 %. Z celkového průměrného denního počtu 22 952 vězňů tvořilo 2567 obviněných ve vazbě. Obdobně k tomu bylo i v roce 2012. Průměrná obsazenost byla 111,59 %. Z celkového průměrného denního počtu 23 314 vězňů tvořilo v průměru 2407 obviněných ve vazbě. V roce 2013 v důsledku amnestie tento poměr poklesnul. Avšak ta neměla dlouhodobějšího efektu, neboť policie začala zhruba do dvou let po vyhlášení amnestie stíhat přes polovinu osvobozených vězňů.⁹² V roce 2014 byla průměrná obsazenost 86,58 % z celkového počtu 17681 vězňů bylo v průměru 2185 ve vazbě.⁹³ V dalším roce byla průměrná obsazenost 98,64 % z celkového počtu 19 931 vězňů bylo v průměru 2034 ve vazbě.⁹⁴ V roce 2016 se průměrná obsazenost již dostala nad hranici 100 %, konkrétně tedy na 107,31 % a z celkového počtu 21 900 vězňů bylo pouze 1914 v průměru ve vazbě.⁹⁵ V minulém roce byla průměrná obsazenost již na 109,04 % a z celkového počtu 22 516 vězňů bylo pouze 1845 v průměru ve vazbě.⁹⁶

Toto řešení se jeví z pohledu omezení osobní svobody jednoznačně mírněji než pobyt ve vazební věznici. Obviněný má možnost být v domácím prostředí, pracovat, být v rodinném prostředí, což jej motivuje k dodržování stanoveného režimu. Dále pokud by došlo k zastavení trestního stíhání, elektronický monitoring je určitě méně zasahující do osobní svobody než pobyt ve věznici, k čemuž by mělo být přihlíženo v případné reparaci škody za vazbu. Podle předsedy Městského soudu v Praze Libora Vávry je s elektronickými náramky jeden zásadní problém. Ten spočívá ve svěřeni této agendy Probační a mediační službě. Jestliže má elektronický náramek sloužit jako alternativa vazby, je potřeba mít možnost jej přikládat okamžitě, nehledě na čas, státní svátek či víkend. Proto by tuto agendu měla převzít Vězeňská služba, která funguje 24 hodin denně.⁹⁷ Vávra uvádí, že problém nelze spatřovat, když soud nahrazuje vazbu obviněnému propuštěním z vazby, problém se vyskytuje, pokud soud obviněného teprve do vazby bere, zejména ve velkých krajích, kde bude dojezdová vzdálenost mezi okresním městem a soudem značná.⁹⁸

⁹² LUŠ. *Pět let po kontroverzní Klausově amnestii: Vězňice praskají ve svech, kriminalita vzrostla* [online]. Info.cz, 29. prosince 2017 [citováno 8. listopadu 2018]. Dostupné na <<https://www.info.cz/cesko/pet-let-po-kontroverzni-klausove-amnestii-veznice-praskaji-ve-svech-kriminalita-vzrostla-21553.html>>.

⁹³ Statistika převzaté z ročenky Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky – odbor správní – rok 2014, s. 41, dostupné online na: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/statistiky/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby/>

⁹⁴ Statistika převzaté z ročenky Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky – odbor správní – rok 2015, s. 46, dostupné online na: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/statistiky/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby/>

⁹⁵ Statistika převzaté z ročenky Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky – odbor správní – rok 2016, s. 50, dostupné online na: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/statistiky/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby/>

⁹⁶ Statistika převzaté z ročenky Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky – odbor správní – rok 2017, s. 48, dostupné online na: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/statistiky/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby/>

⁹⁷ NAHODIL, Tomáš. *Státní zastupitelství se aktivisticky podílí na přípravném řízení, posteskl si Vávra na sympoziu* [online]. Česká-justice.cz, 9. října 2018 [citováno 9. listopadu 2018]. Dostupné na <<http://www.ceska-justice.cz/2018/10/statni-zastupitelstvi-se-aktivisticky-podili-na-pripravnem-rozeni-posteskl-si-vavra-na-sympoziu/>>.

⁹⁸ NAHODIL, Tomáš. *Nasazování náramků o víkendech? V krajích mohou nastat problémy, míní Vávra* [online]. Česká-justice.cz, 6. listopadu 2018 [citováno 10. listopadu 2018]. Dostupné na <<http://www.ceska-justice.cz/2018/11/nasazovani-naramku-vikendech-krajich-mohou-nastat-problemy-mini-vavra/>>.

2.8.4 Uložení předběžných opatření

Předběžných opatření je přesně devět a jsou taxativně vyjmenovaná v podobě zákazů určitého jednání. Jedná se o zákaz styku s určitými osobami, zákaz vstupu do obydlí, zákaz návštěv nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami. Dále platí zákaz zdržovat se na konkrétně vymezeném místě, zákaz vycestování do zahraničí, zákaz držet a přechovávat věci, které mohou sloužit k páchání trestné činnosti, zákaz užívat, držet nebo přechovávat alkoholické nápoje nebo jiné návykové látky a rovněž zákaz her a sázek či zákaz výkonu konkrétně vymezené činnosti.⁹⁹

2.8.5 Peněžitá záruka

Nahradiť vazbu je možné i peněžitou zárukou, která nelze uplatnit u trestných činů, jak jsou uvedeny taxativně v § 73a odst. 1, a dále se musí jednat o druhový typ vazby podle § 67 písm. a nebo c. Peněžitou zárukou neboli kaucí může složit obviněný nebo jiná osoba; ta se ovšem seznámí s podstatou obvinění a skutečnostmi odůvodňující vazbu. Orgán tuto zárukou může a nemusí přijmout. Pokud ji přijme, zůstává obviněný na svobodě nebo je propuštěn z vazby na svobodu.¹⁰⁰

Postup orgánů můžeme rozdělit na dvě fáze: Orgán musí rozhodnout, zda vůbec lze přijmout peněžitou zárukou nebo zda vzhledem k povaze případu a okolnostem skutečností odůvodňujících vazbu zárukou nepřijme. Pokud rozhodne, musí také určit její výši. Dolní hranice je stanovena na 10 000 Kč, horní hranice není stanovena. Ve druhé fázi, pokud je rozhodnuto o přípustnosti, může orgán dále rozhodnout o tom, zda bude obviněný nechán na svobodě nebo bude puštěn z vazby na svobodu. Stížnost je přípustná jak proti pozitivnímu, tak proti negativnímu usnesení.¹⁰¹

Pro určení výše peněžitě záruky jsou rozhodné okolnosti, které jsou známy v době rozhodování o kauci, ovšem pokud se okolnosti změni. Jako příklad lze uvést situaci, kdy je proti obviněnému zahájeno další trestní stíhání pro jiné trestné činy.¹⁰² Ústavní soud ve svém nálezu¹⁰³ judikoval povinnost soudu poučít osobu, která skládá peněžitou zárukou k nahrazení vazby. Pokud není osoba, která složila za jiného kauci náležitě poučena podle § 73a odst. 1 a 9 TŘ, následné použití peněžitě záruky podle § 73a odst. 7 TŘ k hrazení nároků poškozeného je neústavním

⁹⁹ § 88c TŘ.

¹⁰⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: Leges, 2018, s. 338.

¹⁰¹ FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2015, s. 296.

¹⁰² VANTUCH, Pavel. Nahrazení vazby peněžitou zárukou. *Právní rádce*, 2003, roč. 11, č. 9, s. 54.

¹⁰³ Nález Ústavního soudu ze dne 14. června 2016, sp. zn. III.ÚS 2787/15.

zásahem do vlastnického práva pro složitele, při současném neposkytnutí náležité soudní ochrany podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

2.9 Návrh de lege ferenda

Při studiu tématu a zpracovávání této kapitoly jsem dospěl k některým závěrům, jež jsem se pokusil zformulovat jako možné úvahy de lege ferenda. Vazba jako taková si prošla svým vývojem, zcela nepopíratelným faktem je, že český trestní řád je kodex, který je mezi námi již značnou dobu. Je prověřen mnoha lety aplikace, a tak se mohou ruku v ruce objevovat snahy o změnu či zavedení obligatorních institutů.

Rád bych zde rozvedl polemiku nad institutem obligatorní vazby. Na našem území v letech 1918–1950 podle zákona č. 119/1873 ř. z., jímž se uváděl nový řád soudu trestního, existovala obligatorní vazba, pokud byla osoba stíhána pro trestný čin, za který hrozil trest odnětí svobody nejméně deset let anebo trest smrti. Postupným vývojem bylo jak od trestu smrti, tak od obligatorní vazby upuštěno, ovšem i dnes se objevují diskuze, které pojednávají o znovuzavedení těchto institutů. Tématem této práce je vazba, proto se zaměřím pouze na vazbu. Případné zavedení obligatorní vazby pro obviněné ze zvláště závažných zločinů by se mohlo podle závažnosti trestného činu jevit jako dobrým a vhodným nástrojem. S přihlédnutím k útěkovým důvodům vazby nelze odhlédnout od představy, že u této osoby může být stejně tak odůvodněná obava, že uprchne nebo se bude skrývat. Kdyby pro tuto kategorii trestných činů existovala obligatorní vazba, docházelo by podle mého k podstatnému prolomení zásady presumpce nevinny a zásady volného hodnocení důkazů.

Obligatorní vazbou by rozhodovací pravomoc zmizela, protože zákonem by bylo stanoveno, že tato osoba i přesto musí obligatorně zamířit do vazební věznice, ačkoliv nejsou například, tak jak je tomu nyní, dány žádné důvodné obavy pro vzetí do vazby. Přestože vazba neplní formu trestu ani výchovnou funkci, působí na psychiku obviněného a dále jsou s ní spojené neduhy jako ztráta zaměstnání, zavržení ze strany přátel či rodiny atd. Přírozenou reakcí společnosti je negativní hodnocení této osoby. Zavedení obligatorní vazby by podle mého napáchalo více škody než užítku. Při zastavení trestního stíhání či shledání osoby nevinnou by se vytvářely značné požadavky ze strany obviněných na náhradu škody. Neboť osoba, která takto byla vzata do vazby, nemusela zavdat svým jednáním žádnou příčinu, která povede k uvalení vazby, a i přes to na ni bude uvalena.

Pro tuto úvahu jsem našel oporu Růžičky a Zezulové, kteří tvrdí, že okolnosti, které jsou spjaty s posuzováním vazby jako svébytného, samostatného institutu existujícího nezávisle na

spáchání trestného činu, vedou k jasnému závěru. Obligatorní vazba není přípustná v žádné možné formě.¹⁰⁴

¹⁰⁴ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 763.

3 Formální vazební právo

Problematika vztahující se k institutu vazby je značně široká. V předchozí kapitole jsem rozebral problémy materiálního práva, v této kapitole se pokusím zanalyzovat problémy týkající se formálního vazebního práva. To se týká především procesního postupu orgánů, a nejen jich samotných, ale také procesních úkonů obviněného.¹⁰⁵ Zařadit zde můžeme rozhodnutí o vazbě, vazební zasedání, přezkum rozhodnutí o vazbě a konečně délku trvání vazby. To vše můžeme v souhrnu označit jako formální vazební právo.

3.1 Vazební rozhodnutí

Nikde v TR nenalezneme taxativní ani demonstrativní výčet možných rozhodnutí o vazbě, vždy je potřeba užít výkladu. Výčet rozhodnutí o vazbě v širším smyslu není jednoznačně vyčerpán § 68 TR, ten nám pouze upravuje vzetí do vazby v užším smyslu.¹⁰⁶ Text § 68 TR je provedením požadavků vyplývajících z článku 8 odstavce 5 LZPS, podle něhož je umožněno vzít osobu do vazby pouze z určitých důvodů a na dobu, kterou stanoví zákon, a jen na základě rozhodnutí soudu.¹⁰⁷

Jak uvádí Růžička a Zezulová,¹⁰⁸ lze za rozhodnutí o vazbě považovat mnoho rozhodnutí. Demonstrativním výčtem uvádím některá z nich:

- a, rozhodnutí soudu, jímž se obviněný bere do vazby podle § 68 odst. 1 TR.
- b, rozhodnutí soudu o ponechání obviněného ve vazbě, protože bylo zjištěno, že již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání podle § 72a odst. 3 třetí věta TR.
- c, rozhodnutí soudce o propuštění obviněného z vazby podle § 72 odst. 1, 3 TR.
- d, rozhodnutí soudu, jímž se zamítá žádost obviněného o propuštění z vazby na svobodu jako nedůvodná podle § 71a TR.
- e, rozhodnutí soudu, že nabídku peněžitě záruky nepřijímá podle § 73a odst. 2 písm. b TR.

Rozhodnutí o vazbě je mnohonásobně více, a proto není vhodné pro účely této práce je taxativním způsobem vyjmenovávat. Proto jsem zde uvedl pouze některá rozhodnutí. Státní zástupce může však dle § 73b odst. 2 TR vydávat pouze pozitivní rozhodnutí, a pokud podle § 73a odst. 2 písm. b TR ve spojení s § 73a odst. 1 TR odmítne peněžitou záruku, musí nejpozději do

¹⁰⁵ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: ORBIS, 1975, s. 72.

¹⁰⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl I*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 761.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 762.

¹⁰⁸ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržetí a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 439.

pěti pracovních dnů předložit žádost o propuštění k rozhodnutí soudci. Tento postup musí být dán najevo obviněnému.

Neodmyslitelnou podmínkou, která musí být vždy naplněna, je, aby osoba, jež má být vzata do vazby, byla osobou obviněnou, tedy aby bylo zahájeno trestní stíhání podle § 160 TŘ.¹⁰⁹ V případě zkráceného přípravného řízení dle § 179a a násl. TŘ je-li dán důvod vazby a nejsou splněny podmínky pro předání zadrženého podezřelého spolu s návrhem na potrestání nelze tento typ řízení konat. Jedná se tedy o negativní podmínku aplikace institutu zkráceného přípravného řízení. Svou zvláštní povahou institutu omezujícího osobní svobodu vyvolává jakékoliv rozhodnutí o vazbě, ať už se jedná o propuštění na svobodu nebo vzetí do vazby, potřebu ustavičného přezkoumávání. Případné změny okolností případu odůvodňují změnu rozhodnutí, které není nijak limitováno. Obviněný tedy může být do vazby vzat, následně propuštěn a poté opět vzat do vazby. Dále se také může stát, že bude obviněný ponechán ve vazbě i z jiných než původně zamýšlených důvodů.¹¹⁰

Závěrem se dá obecně konstatovat, že rozhodování o vazbě je svou zvláštností a obtížností spojeno s velkou odpovědností. Pokud jde o vinu a trest, pak soud rozhoduje o něčem, co se již stalo, na základě provedených důkazů rekonstruuje minulou událost. Naopak při rozhodování o vazbě rozhoduje o tom, co se teprve v budoucnosti může stát, to znamená o existenci nebezpečí, které ospravedlňuje závěr o důvodnosti obavy naplnění chování, jak je uvedeno ve třech vymezených vazebních důvodech. Ve své podstatě je to prognóza budoucího chování člověka. Při takovém rozhodování se mohou vyskytovat ojedinělá pochybení, ovšem paušalizace těchto rozhodnutí a vztáhnutí těchto pochybení na nezávislost justice a činnosti soudů by se jevilo jako nespravedlivé.¹¹¹

3.2 Rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby

Rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby je typické a nejzákladnější rozhodnutí týkající se vazby. Nejčastěji o vzetí obviněného do vazby bude rozhodovat soud. Pokud ale rozhoduje již v přípravném řízení, rozhoduje o vzetí obviněného do vazby soudce, a to na návrh státního zástupce podle § 73 b odst. 1 TŘ. O obviněném, který byl zatčen podle § 69 TŘ, rozhodne v řízení před soudem soudce.¹¹² V této práci již bylo zmíněno, že vzít do vazby lze osobu, pouze pokud je obviněná. Zákonodárce a ustálená judikatura kladou na toto rozhodnutí značné nároky a vyžadují

¹⁰⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl I*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 763.

¹¹⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 298.

¹¹¹ MANDÁK, Václav. Vazba není trest. *Bulletin advokacie*, 1996, roč. 3, č. 9, s. 19.

¹¹² CHMELÍK, Jan a kol. *Trestní řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 213.

určitou kvalitu, zejména v odůvodnění. Příkladem lze uvést citaci z nálezu:¹¹³ „Podle § 67 odst. 1 trestního řádu smí být obviněný vzat do vazby jen tehdy, jsou-li dány ‚konkrétní skutečnosti, které odůvodňují obavu‘ z naplnění některého z důvodů vazby. Přitom je již z povahy věci zřejmé, že nelze požadovat, aby soud činil naprosto jistý závěr o tom, že nebude-li obviněný vzat do vazby, dopustí se některého z jednání upraveného v citovaném ustanovení. Na druhé straně je však nutno nejen z ústavněprávního, nýbrž i z trestněprocesního hlediska požadovat, aby vazební rozhodnutí byla odůvodněna dostatečně konkrétními skutečnostmi, z nichž lze na zmíněnou obavu usuzovat.“

K tomu však Ústavní soud ve svém usnesení¹¹⁴ přispěl výjimkou potvrzujíc pravidlo. Nelze odhlédnout od okolností případu a samotné podstaty rozhodnutí o vzetí do vazby, kdy sice bylo rozhodnutí odůvodněno stručně, ovšem nedošel k zjištění, že by to bylo na úkor obsahu onoho rozhodnutí, které podávalo zcela jasně a přehledně dostačující konkrétní fakta odůvodňující vazbu obviněných. Pouze z důvodů, že důvody vazby jsou pro všechny obviněné podloženy stejnými skutečnostmi, nemůžeme považovat rozhodnutí soudu jako formulářové a nepřezkoumatelné.

Nároky ze strany zákonodárce byly zpřísněny novelou zákonem č. 459/2011 Sb. Ten v § 73c TŘ požaduje zvláštní náležitosti rozhodnutí o vazbě, jež musí být obligatorně splněny. Musí být uvedeny skutečnosti, které odůvodňují samotné trestní stíhání, a skutečnosti, které dovozují vazební důvody. Dále také zda nebylo možno dosáhnout účelu vazby jiným opatřením. Rozhodnutí o vazbě je v tomto § myšleno v užším slova smyslu než obecně, jedná se o rozhodnutí o vzetí do vazby a jiná rozhodnutí, která mají za důsledek setrvání obviněného ve vazbě.¹¹⁵ Rozhodnutí jako takové se vydává ve formě usnesení. Kromě obligatorních náležitostí výše zmíněných musí také obsahovat taxativně dané náležitosti podle § 134 TŘ. Ta jsou pro všechna usnesení společná.

3.2.1 Rozhodnutí o vzetí do vazby v přípravném řízení

O vazbě v přípravném řízení rozhoduje soudce, a to vždy na návrh státního zástupce.¹¹⁶ Z toho lze jednoznačně dovodit, že bez návrhu státního zástupce nemůže soudce rozhodnout o vzetí do vazby v přípravném řízení. Návrh na vzetí do vazby může být podán proti osobě, která je zadržena jako osoba obviněná podle § 75 TŘ a nebo pokud není vedeno zkrácené přípravné řízení, dále proti osobě podezřelé podle § 76 odst. 1 TŘ pokud je vedeno zkrácené přípravné řízení.¹¹⁷ Příslušnost soudu je dána § 26 TŘ, tedy okresnímu soudu. Pokud návrh podává státní zástupce působící na vyšším státním zastupitelství (krajské, vrchní) musí tento návrh podat u soudu

¹¹³ Nález Ústavního soudu ze dne 30. října 2001, sp. zn. I. ÚS 381/01.

¹¹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 25. listopadu 2010, sp. zn. II. ÚS 3064/10.

¹¹⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl I*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 916.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 900.

¹¹⁷ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 449.

okresního. Pro určení místní příslušnosti je rozhodné kritérium podle § 18 TŘ.¹¹⁸ Pro podání návrhu na vzetí do vazby je typické, že jej státní zástupce podává na podnět policejního orgánu. Může jej podat také sám, měl by o tom ale informovat policejní orgán.¹¹⁹

Pokud návrhu na vzetí do vazby předchází zadržení policejním orgánem podle § 75 TŘ, musí státní zástupce nejpozději do 48 hodin od zadržení předat osobu, která byla zadržena, společně se spisovým materiálem. Soudce je povinen podle § 77 odst. 2 TŘ do 24 hodin osobu vyslechnout a rozhodnout. Osoba je buďto propuštěna na svobodu, nebo je na ni uvalena vazba. Tomuto rozhodnutí může být přítomen státní zástupce a obhájce. Poté, co jim udělí soudce slovo, má jak státní zástupce, tak také obhájce právo klást dotazy zadrženému.¹²⁰

Samozřejmostí je, že pokud státní zástupce nebo soudce nedodrží lhůty, osoba bude propuštěna automaticky na svobodu. Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky¹²¹ se usneslo, že propuštění dle § 77 odst. 2 TŘ není rozhodnutím o vazbě a není proti němu přípustná stížnost státního zástupce. Oporu k tomuto stanovisku nalezneme a contrario v § 74 odst. 1 TŘ ve výčtu rozhodnutí, proti nimž lze podat stížnost, a dále v § 141 odst. 2 TŘ, který stanovuje, že napadnout usnesení soudu lze jen v případech, kde to zákon připouští a rozhoduje jako prvostupňový orgán. Zde to zákon výslovně nepřipouští.

Státní zástupce po novele provedené zákonem č. 459/2011 Sb. disponuje v přípravném řízení rozhodovací pravomocí o propuštění obviněného z vazby, případně některým institutem nahrazujícím vazbu (zjednodušeně řečeno jde pouze o rozhodnutí ve prospěch obviněného). Jedná se o reakci na nález Ústavního soudu,¹²² v němž soud judikoval, že státní zástupce nedisponuje institucionálními rysy, jaké by byly potřeba u subjektu, který má přezkoumávat, zda došlo ke zbavení svobody oprávněně. Jedná se zejména o atributy jako nezávislost a nestrannost, které nemůžeme spatřovat s ohledem na jeho osobní statut a také jeho procesní postavení.

3.2.2 Rozhodnutí o vzetí do vazby v řízení před soudem

Rozhodnutí o vzetí do vazby není limitováno pouze přípravným řízením. K vzetí do vazby může dojít i v řízení před soudem. Jak je uvedeno výše, v přípravném řízení je potřeba návrhu státního zástupce. V tomto případě tomu takto není, ale nelze jej jednostranně vyloučit.¹²³ Formou rozhodnutí je stejně jako v přípravném řízení usnesení. O vazbě v řízení před soudem rozhoduje senát či samosoudce. Samosoudce tehdy, pokud jsou dány důvody podle § 314a TŘ, to znamená,

¹¹⁸ DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s.204.

¹¹⁹ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu.* Praha: C. H. Beck, 2004, s. 449.

¹²⁰ CHMELÍK, Jan a kol. *Trestní řízení.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 200.

¹²¹ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 11. června 1998, Stn 4/97 (R 39/1998).

¹²² Nález Ústavního soudu ze dne 23. března 2004, sp. zn. I. ÚS 573/02.

¹²³ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu.* Praha: C. H. Beck, 2004, s. 455.

pokud se koná řízení o trestných činech, kde horní hranice trestu odnětí svobody podle zákona nepřevyšuje pět let. Existuje však specifická situace, co se rozhodovacího subjektu týče, a to v § 73b TŘ. V řízení před soudem státní zástupce vysloví souhlas s propuštěním obviněného z vazby a poté může o propuštění rozhodnout předseda senátu.

3.3 Vazební zasedání

Novelou trestního řádu z roku 2011 (zákonem č. 459/2011 Sb.) bylo zavedeno vazební řízení ve formě vazebního zasedání. Obviněný díky němu uplatňuje své právo být osobně slyšen v kontradiktorním postavení. Může se tedy osobně před soudem vyjádřit zejména k návrhu na vzetí do vazby či ke své vlastní žádosti o propuštění z vazby.¹²⁴ Jedním z důvodů novelizace byl bezesporu zásadní náleží Ústavního soudu,¹²⁵ v němž došlo ke zrušení § 242 odst. 2 TŘ, který vylučoval jiné osoby z účasti na neveřejném zasedání. Obviněný tedy neměl možnost být slyšen v kontradiktorním postavení.

Podle právní úpravy v ustanoveních § 73 d–g TŘ bude mít vždy přednost rozhodování o vazbě v řízení před soudem při konání hlavního líčení či ve veřejném zasedání oproti rozhodování ve vazebním zasedání. Existují však podmínky, které musí být naplněny, aby bylo rozhodnuto v hlavním líčení či veřejném zasedání. Jednak musí být obviněný přítomen a dále se to musí jevit vhodné ke stanoveným lhůtám, čímž tedy dochází k realizaci stěžejního principu kontradiktornosti, kdy obviněný může realizovat své právo být slyšen.¹²⁶ Pokud se nerozhoduje o vzetí do vazby v hlavním líčení či ve veřejném zasedání, je obligatorní, aby o něm bylo rozhodnuto při vazebním zasedání. Pokud se rozhoduje například o propuštění z vazby a obviněný o to požádal, koná se vazební zasedání. Nestane se tak, pokud obviněný neuvedl žádné nové skutečnosti nebo byl v posledních šesti týdnech vyslechnut. Naproti tomu však může soud sám nařídít vazební zasedání, pokud má za to, že je nutné vyslechnout obviněného za účelem rozhodování o vazbě.¹²⁷

Zasedání probíhá následovně. Na začátku předseda senátu nebo jím určený člen senátu podá zprávu o stavu věci (v přípravném řízení soudce), následně přednese svůj návrh státní zástupce, obviněný a jeho obhájce přednesou svá vyjádření a návrhy a dále předseda senátu nebo soudce vyslechne obviněného. Státní zástupce i obhájce obviněného mohou klást dotazy obviněnému až poté, co je jim uděleno slovo. Pokud se budou provádět důkazy, užijí se přiměřeně ustanovení o dokazování v hlavním líčení. Závěrem se uděluje slovo k závěrečným návrhům státního zástupce,

¹²⁴ JELÍNEK, Jiří. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2017, s. 730.

¹²⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 22. března 2005, sp. zn. Pl. ÚS 45/04.

¹²⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 294.

¹²⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: Leges, 2018, s. 334.

obhájce a je dán prostor obviněnému. Osoby, které jsou účastny vazebního zasedání, si vyslechnou vyhlášení rozhodnutí.¹²⁸

Vazební zasedání se koná za stálé přítomnosti všech členů senátu, v řízení před soudem se jedná o senát, zatímco v přípravném řízení pouze o soudce. Z vazebního zasedání je vyloučena veřejnost. Povinná je účast obviněného, jak je uvedeno výše. Jedná se o jeho právo, tudíž bez něho by vazební zasedání postrádalo smysl. Musí být přítomen osobně, ale jeho účast je možné zajistit i pomocí videokonferenčního zařízení.¹²⁹ Státní zástupce a ani obhájce obviněného nejsou povinni být účastni vazebního zasedání.¹³⁰

3.4 Přezkoumávání důvodnosti vazby

TŘ nám dává povinnost přezkoumávat trvání důvodnosti vazby. Od právní moci rozhodnutí, kterým bylo rozhodnuto o vzetí do vazby, nebo od právní moci jiného rozhodnutí o vazbě nesmí uplynout více než tři měsíce. Takové přezkoumávání se opakuje každé tři měsíce. Pokud státní zástupce podá návrh, aby byl obviněný propuštěn z vazby nebo aby v ní setrval, rozhoduje o něm v přípravném řízení vždy soudce. Tato lhůta má povahu propadnou, tedy po jejím marném uplynutí dochází automaticky k povinnosti propuštění obviněného na svobodu.¹³¹ V tomto případě se jedná o přezkoumávání důvodnosti takzvaně z úřední povinnosti. Druhým případem je podání stížnosti.

Obviněný může vždy podat stížnost proti rozhodnutí o vazbě. Mezi jeho další práva patří podání žádosti o propuštění na svobodu. K vyřízení této žádosti je soud limitován délkou lhůty, do kdy musí v této věci rozhodnout. Délka lhůty je pět pracovních dnů, ovšem i tak by měl rozhodnout bezodkladně. Pokud soud vysloví negativní stanovisko v žádosti o propuštění na svobodu, může obviněný, pokud neuvádí jiné důvody, opakovat podání své žádosti až po uplynutí čtrnácti dnů.¹³² Obviněný není jediným, kdo může stížnost podat. Podle § 142 odst. 2 TŘ mohou stížnost podat také osoby, které by v jeho prospěch mohly podat odvolání. Pokud obviněný nebo oprávněná osoba podají stížnost, musí tak učinit do tří dnů od oznámení usnesení podle § 137 TŘ. Pokud se oznamuje obviněnému či dalším osobám (obhájce, zákonný zástupce), tato lhůta počíná běžet až od okamžiku, kdy bylo oznámeno poslednímu z nich.¹³³ Stížnost se podává u orgánu, který usnesení vydal a proti němuž stížnost směřuje.¹³⁴ Stížnost proti rozhodnutí o vazbě zásadně

¹²⁸ FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2015, s. 293.

¹²⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: C. H. Beck, 2013, 296 s.

¹³⁰ FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2015, s. 293.

¹³¹ Tamtéž, s. 287.

¹³² VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 329.

¹³³ VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 470.

¹³⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 297.

nevyvolává odkladný účinek. Existuje však výjimka, a to pokud podává stížnost státní zástupce proti rozhodnutí, jímž by se obviněný z vazby propouštěl.¹³⁵ S přihlédnutím ke stížnosti proti rozhodnutí o připadnutí peněžité záruky státu lze také hovořit o odkladném účinku.¹³⁶

Stížnost nemusí obsahovat výslovné uvedení, který výrok usnesení je napadán, stejně tak nemusí obsahovat vymezení věci, v které měl soudce pochybit. Důvod je prostý, TŘ nestanovuje žádné obsahové a ani formální požadavky pro podání stížnosti. Neodůvodněné, blanketní podání tak nevede k jejímu zamítnutí.¹³⁷ K tomu bych rád uvedl náleze Ústavního soudu,¹³⁸ ve kterém judikoval, že stížnost podaná faxem nemusí být poté doplněna písemným podáním tak, jak je tomu v případě § 42 občanského soudního řádu, neboť toto TŘ nevyžaduje. Rozhodovací pravomoc pro stížnost o rozhodnutí o vazbě má nadřízený soud. Pro rozhodování o stížnosti se obdobně užijí paragrafy pojednávající o vazebním zasedání v TŘ.¹³⁹

3.5 Trvání vazby

S trváním vazby a její přípustné délky je nedílně spjatá zásada výjimečnosti a zdrženlivosti. To má za následek povinnost vyřizovat vazební věci OČTŘ co nejrychleji, vazba by měla trvat jen po nezbytně nutnou dobu.¹⁴⁰ K tomu shodně uvádí Vantuch: „*Omezení osobní svobody, které je průvodním znakem vazby, smí být provedeno pouze v nezbytné míře.*“¹⁴¹ TŘ vymezuje celkově nejvyšší přípustnou délku vazby, která se pochopitelně s rostoucí závažností trestného činu zvyšuje. Pokud se jedná o přečin, je stanovena na 1 rok, pro zločin jsou to dva roky, zvláště závažný zločin 3 roky, a konečně pokud je vedeno trestní stíhání pro zvláště závažný zločin a hrozí uložení výjimečného trestu, hovoříme o maximální nepřekročitelné délce 4 roky.¹⁴²

Tato celková doba se však rozděluje na dvě části podle toho, v jakém se nachází stadiu procesu. Na přípravné řízení připadá pouze 1/3 celkové možné přípustné délky trvání vazby a na řízení před soudem zbylé 2/3. S ohledem na závažnost trestného činu, jak je uvedeno výše, se jedná vzestupně o 4, 8, 12 a 16 měsíců pro přípravné řízení, pro řízení před soudem pak zůstávají maximální přípustné délky v měsících 8, 16, 24 a 32.¹⁴³

Dnem, kdy došlo k zatčení nebo zadržení obviněného, určujeme počátek lhůty pro délku vazby. Pokud nepředcházelo zatčení či zadržení, určuje nám počátek této lhůty rozhodnutí o vazbě,

¹³⁵ JELÍNEK, Jiří. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2017, s. 733.

¹³⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 297.

¹³⁷ VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 470.

¹³⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 5. září 2012, sp. zn. II ÚS 1528/12.

¹³⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 298.

¹⁴⁰ FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2015, s. 286.

¹⁴¹ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 271.

¹⁴² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: Leges, 2018, s. 331.

¹⁴³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 284.

čímž dochází k omezení osobní svobody obviněného. Pokud se věc vrací státnímu zastupitelství k došetření, lhůta běží a pokračuje v den, kdy je doručen spis státnímu zástupci.¹⁴⁴

Pokud nedojde k ukončení přípravného řízení nebo řízení před soudem do uplynutí výše dělených lhůt, musí být obviněný nejpozději v poslední den této lhůty propuštěn z vazby. Pokud dojde k překročení lhůt, vydá soud v řízení před soudem nebo v přípravném řízení soudce či státní zástupce příkaz k propuštění z vazby.¹⁴⁵

Z těchto obecných lhůt a podmínek existuje jedna výjimka. Jedná se o případ koluzní vazby, ta totiž nesmí trvat déle než tři měsíce, přičemž je irelevantní, zda se jedná o přípravné řízení či řízení před soudem, za situace, že je toto jediný důvod vazby a není spolu s ním uplatňován i další důvod. Z tohoto výjimečného stavu platí také výjimka, a sice pokud obviněný již naplnil koluzní důvody vazby, například skutečně ovlivňoval svědky.¹⁴⁶

Podle § 72b TŘ má vyhlášení odsuzujícího rozsudku za zvlášť závažný zločin dopad na maximální délku vazby. Pokud je obviněný odsouzen za zvlášť závažný úmyslný trestný čin k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a zároveň rozsudek ještě nenabyl právní moci, tak se „staví“ běh vazebních lhůt, jak jsou uvedeny v §72a odst. 1 c) a d) TŘ do doby než je nařízen výkon trestu odnětí svobody nebo do okamžiku zrušení prvostupňového rozsudku. Je tak činěno z důvodu ochrany společnosti před recidivou odsouzeného.¹⁴⁷

¹⁴⁴ VANTUCH, Pavel. Trvání vazby. Právní rádce, 2003, roč. 11, č. 7, s. 61.

¹⁴⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl I.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 850.

¹⁴⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní.* Praha: Leges, 2018, s. 329.

¹⁴⁷ DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 557.

4 Výkon vazby

4.1 Obecně k výkonu

Zákonnou úpravu výkonu vazby nenalezneme v trestním řádu, ale z § 360 TRŘ lze dovodit, že podmínky pro výkon vazby jsou upraveny zvláštním zákonem. Tímto zvláštním zákonem je zákon č. 293/1993 Sb., zákon o výkonu vazby a dále podle § 31 VýkV se stanoví vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., řád výkonu vazby.

Tento zákon je provedením čl. 4 odst. 1 LZPS, podle něhož lze povinnosti ukládat tolik jen na základě zákona, dále čl. 19 odst. 2 a čl. 20 odst. 2 LZPS, ve kterých je stanoveno, že omezení výkon občanských práv lze pouze na podkladě zákona.¹⁴⁸ Zákon plní účel úpravy podmínek výkonu vazby v trestním řízení, upravuje zejména práva a povinnosti osob ve vazební věznici, a dále také osob zajišťujících výkon vazby a dozor nad ní.

Podle § 2 VýkV jsou stěžejními zásadami presumpce neviny a principy vztahující se k omezení osobní svobody, aby bylo řádně dosaženo účelu vazby, vymezeného jejím zákonným důvodem. Musí být také chráněna lidská důstojnost a osoba nesmí být podrobena fyzickému ani psychickému nátlaku.

Vazba je zásadně vykonávána ve vazební věznici či ve zvláštních odděleních věznic. Samotný výkon vazby probíhá diferencovaně. Zákon rozlišuje, zda se jedná o mladistvého, cizince nebo matku nezletilého dítěte. Podle řádu výkonu vazby můžeme výkon dělit na standardní a na takzvaný zmírněný režim, někdy též označovaný jako „volná vazba“, jak je uveden v § 8 VýkV a a § 13 ŘVK.¹⁴⁹ Pro tyto se společně užívá pojem věznice, k čemuž v důvodové zprávě zákonodárce uvádí, že je takto užito s ohledem na terminologii, která je používána již od platnosti a účinnosti zákona o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky č. 555/1992 Sb.¹⁵⁰

4.2 Vybrané problémy platné úpravy

Vždy je potřeba vycházet z hlediska právního, ale i faktického – obviněný není odsouzený a vazba neslouží jako trest. Odhlédněme od situace, kdy v případě uložení trestu odnětí svobody se doba strávená ve vazební věznici započítává do trestu. Výkon vazby a vazba samotná je pouze prostředkem, který nám pomáhá ke zjištění trestní odpovědnosti. Jedině rozsudek může stanovit, zda a případně jakou sankcí má být obviněný postižen. Úprava vazby má být taková, aby odrážela

¹⁴⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl III*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 4019.

¹⁴⁹ MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 1022.

¹⁵⁰ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, sněmovní tisk č. 500.

výlučnou zajišťovací funkci. Samotný výkon vazby se provádí ve vazebních věznicích, případně ve zvláštním oddělení věznice, kde se mohou nacházet stovky vězňů, což vyžaduje důraz na střežení obviněných a pořádek při hromadném ubytování.¹⁵¹

Přijmout obviněného do výkonu vazby lze pouze na základě písemného příkazu soudu, který je vydán na základě rozhodnutí soudu o vzetí do vazby podle § 5 odst. 1 VýkV. Po přijetí do výkonu se obviněný musí prokazatelně seznámit se svými právy a povinnostmi podle § 5 odst. 2 VýkV.

Obviněný ve výkonu vazby má právo na péči o zdraví jako takovou. Garantuje mu to § 18 VýkV. Podle § 18 odst. 5 VýkV má povinnost podrobit se preventivním, vstupním či periodickým vyšetřením. K včasnosti a adekvátnosti diagnostiky a léčby se několikrát vyjádřil i ESLP, kdy nevhodná a neadekvátní péče byla v rozporu s čl. 3 EULP, který absolutně zakazuje mučení, nelidské či ponižující zacházení či trest. K tomu Matiaško uvedl demonstrativní seznam rozhodnutí, v nichž spatřoval ESLP porušení čl. 3 EULP.¹⁵² Příklad nacházíme ve sporu Istratii proti Moldavsku,¹⁵³ kdy stěžovatel trpěl akutním zápallem v okolí konečníku, pro nepřítomnost zdravotního personálu ve vazební věznici ale musel čekat tři hodiny na odvoz do nemocnice. V případě McGlinchey proti Spojenému Království¹⁵⁴ došlo k nedbalosti, kdy lékaři užívali chybné ukazatele váhy, což mělo za následek podcenění úbytku váhy vězněné ženy, která na následky toho zemřela.

Jak bylo naznačeno výše, vazba má plnit funkci zajišťovací. Pokud nebude ohrožen účel vazby, může být výkon ve zmírněném režimu. Pro osobu obviněného to znamená, že bude umístěn do zvláštního oddělení pro výkon vazby se zmírněným režimem, kdysi nazývaném jako volný režim. K tomuto postupu je zpravidla zapotřebí návrhu příslušné komise. Obviněný poskytne záruku, že svým chováním nebude narušovat účel vazby. Hlavní výhodou je možnost volného pohybu v sociálním a kulturním zařízení a také volný styk s dalšími obviněnými, kteří se na tomto oddělení nacházejí společně s ním.

Pro osobu, která doposud nebyla trestána či stíhána, je samotné vedení trestního stíhání velice traumatizující. O to více bývá pro psychiku člověka zatěžující vazební stíhání, při němž bývá omezen styk s rodinou, blízkými. Člověku je znemožněno vykonávat své povolání, záliby, jisté formy relaxace, na které může být po řadu let zvyklý, a ono vytržení z normálního všedního života mu činí útrapu.¹⁵⁵

¹⁵¹ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 623.

¹⁵² MATIAŠKO, Maroš. Právo osôb vo výkone trestu odňatia slobody a výkone väzby na zdravie pohľadom judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva *Trestněprávní revue*, 2014, roč. 13 č. 5, s. 118.

¹⁵³ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27. března 2003, Istratii a ostatní proti Moldavsku, č. 8721/05, 8705/05, 8742/05.

¹⁵⁴ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 29. dubna 2003, McGlinchey proti Spojenému Království, č. 50390/99.

¹⁵⁵ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 628.

Mezi základní a nejvíce problematické právo obviněných ve vazbě patří korespondence, užívání telefonu a návštěvy obviněných. Obviněný může na svůj náklad podle § 13 VýkV neomezeně přijímat a zasílat písemná sdělení. Vazební důvod v tomto hraje velice významnou roli pro pravomoc orgánu, který činí kontrolu. Pro osobu, která se nachází ve vazbě proto, že existuje důvodná obava, že bude mařit objasňování vyšetřování, je to příslušným orgán, který vede řízení. Ten je také limitován lhůtou 14 dnů od přijetí. Ve všech ostatních případech vykonává kontrolu písemností orgán Vězeňské služby. Pokud orgán zjistí skutečnosti, které vyvolávají podezření ze spáchání trestné činnosti, zadrží zásilku a předá ji OČTŘ. Z kontroly jsou vyjmuty všechny zásilky, které se posílají mezi obviněným a jeho obhájcem či advokátem, který jej zastupuje v jiné věci. Dále jsou vyňaty z kontroly také korespondence mezi obviněným a státními orgány České republiky, diplomatickou misí, konzulárním úřadem cizího státu či mezinárodní organizací.¹⁵⁶ Tato korespondence se předává okamžitě, bez jakéhokoliv zadržení a pokud nemá obviněný finanční prostředky, jdou k tíži věznic.

Osoba, u níž není dán koluzní důvod vazby, by měla mít dovoleno užívání telefonu. Samozřejmostí je užívání telefonu na vlastní náklady za účelem kontaktování osoby blízké. Ve výjimečných případech, pokud je dán závažný důvod, lze dovolit užití telefonu pro kontaktování i jiné osoby než osoby blízké. Ke kontaktu se svým obhájcem nebo advokátem, který jej zastupuje v jiné věci, má obviněný, pokud nedisponuje finančními prostředky, právo uskutečnit první telefonát na náklady věznic. V tomto ustanovení lze spatřovat posílení práva na účinnou ochranu práv, jak je uvedeno v čl. 40 odst. 3 LZPS.¹⁵⁷ Tak jako jsou vyjmuty zásilky z kontroly, jsou i některé hovory vyjmuty z odposlechu. Pro zbytek je Vězeňská služba oprávněna provádět odposlech a pořizovat o tom záznam.

Návštěva obviněných je povolena v počtu nejvýše čtyř lidí, a to jedenkrát za dva týdny, limitována je délkou devadesáti minut. U všech těchto kritérií může ředitel věznic povolit výjimku. Podle § 44 odst. 1 ŘVK se do počtu osob započítávají i nezletilé děti, avšak ty mohou navštívit obviněného pouze v doprovodu osoby starší 18 let. Další podmínkou dle řádu je nutnost předložení platného občanského průkazu nebo pasu. Pokud osoba ztratí občanský průkaz a bylo jí vydáno potvrzení o ztrátě, nelze na toto potvrzení umožnit návštěvu. Zde nacházím jeden z problémů, pokud osoba ztratí doklad a nemá vydán cestovní pas, je jí znemožněno navštívit osobu ve vazební věznici po dobu, než je jí vydán nový občanský průkaz. Lhůta pro vydání

¹⁵⁶ Mezinárodní organizace, která je podle mezinárodní úmluvy, jíž je Česká republika vázána, příslušná k projednávání podnětů týkajících se ochrany lidských práv.

¹⁵⁷ Obviněný má právo, aby mu byl poskytnut čas a možnost k přípravě obhajoby a aby se mohl hájit sám nebo prostřednictvím obhájce. Jestliže si obhájce nezvolí, ačkoliv ho podle zákona mít musí, bude mu ustanoven soudem. Zákon stanoví, v kterých případech má obviněný právo na bezplatnou pomoc obhájce.

občanského průkazu činí obecně 30 dnů. Existují ovšem alternativní způsoby ke zrychlenému vydání občanského průkazu (vydání do 24 hodin či do 5 pracovních dnů podmíněné zaplacením správního poplatku a omezenou možností, kde lze tento průkaz vyzvednout).¹⁵⁸ Dále dle § 14 odst. 2 VýkV osobám, které jsou ve vazbě z koluzního důvodu vazby, stanovuje podmínky bez zbytečného odkladu v přípravném řízení státní zástupce a v řízení před soudem soudce. Dle § 14 odst. 4 a 5 se návštěvy uskutečňují pod dozorem Vězeňské služby, případně OČTŘ, ve zvlášť k tomu určené místnosti, která je náležitě vybavená. Ředitel věznice může povolit návštěvu bez zrakové a sluchové kontroly. Návštěvy obhájce jsou bez omezení, jak uvádí § 14 odst. 9 VýkV. Tato návštěva může proběhnout v jakoukoliv denní či noční dobu, není zde brán ohled na návštěvní hodiny.¹⁵⁹ Advokát, který zastupuje obviněného v jiné věci, jej může navštěvovat podle § 14 odst. 10 VýkV, pokud není dán koluzní důvod vazby a OČTŘ to nevyloučily. Závěrem bych ještě zmínil důležité právo obviněného – právo podávat podle § 20 VýkV stížnosti a žádosti státním orgánům České republiky, mezinárodním organizacím a právo žádat o rozmluvu s vedením věznice podle § 62 řádu o výkonu vazby.

¹⁵⁸ K tomu podrobněji více *Osobní doklady* [online]. mvcr.cz, 2018 [citováno 10. listopadu 2018]. Dostupné na <<https://www.mvcr.cz/clanek/osobni-doklady-642319.aspx?q=Y2hudW09MTT%3D>>.

¹⁵⁹ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 626.

5 Náhrada škody vzniklá v souvislosti s vazbou

Na úvod této kapitoly bych rád uvedl názor, který vyslovil Ústavní soud ve svém nálezu.¹⁶⁰ „*I vazba, která byla uložena způsobem zcela souladným se zákonem, se totiž může posléze ukázat nespravedlivou, zejména je-li nakonec konstatováno, že se skutek nestal, nebo se neprokáže, že jej spáchal obviněný. Vazba, byť je pouze a výhradně institutem zajišťovacím, představuje pro obviněného obdobný, ne-li větší, zásah do osobní svobody jako výkon trestu odnětí svobody.*“ Je důležité zodpovědět otázku, je-li stát odpovědný a měl by v souvislosti s vazbou při náhradě škody postupovat automaticky podle zákona, typicky když je uvalena vazba a později bude obviněný zproštěn obžaloby, nebo by měl stát za náhradu škody odpovídat jen potud, pokud jeho orgány poruší, zneužijí nebo jinak překročí zákon.

Článek 5 odstavce 5 Úmluvy garantuje nárok na odškodnění pro všechny oběti, které byly zbaveny osobní svobody v rozporu s Článkem 5. Naproti tomu obdobné ustanovení Článku 9 odstavce 5 MPOPP hovoří o právu na náhradu, přičemž v anglickém originále jak Úmluvy, tak MPOPP je psáno *right to compensation*. Úprava v Listině Článek 36 odstavec 3 dává právo na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím, přičemž jeho rozsah je širší, než jaký je podle Úmluvy, navíc zahrnuje i právo na odškodnění za vykonaný trest odnětí svobody v případě justičního omylu.

Kompenzace v sobě zahrnuje i náhradu nemajetkové újmy, takto široce je to pojato i v zákoně o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Nemusí se nutně jednat pouze o peněžní charakter kompenzace.¹⁶¹

Pro náhradu škody v návaznosti na vazbu je stěžejní úprava obsažena v zákoně č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, tento zákon nabyl účinnosti ke dni 15. května 1998. Materie úpravy se nachází v ustanovení § 9 OdpŠk. V rámci výkonu vazby je zde vidět odlišný přístup zákonodárce oproti obecné právní úpravě, kde je vyžadováno, aby rozhodnutí bylo nezákonné. Můžeme ji tak proto považovat za zvláštní kategorii. Důvody pro takový přístup lze spatřovat v délce, počátku a běhu promlčecích lhůt,¹⁶² které jsou dle § 33 OdpŠk jiné.

Judikatura Ústavního soudu si prošla vývojem, zda odškodnit vazbu vždy, pokud dojde k zastavení trestního stíhání nebo dojde k zproštění obžaloby, či zda jen když vazba bude kvalifikovaně označena za nezákonnou.¹⁶³ Ve svém nálezu Pl. ÚS 11/10 dospěl k závěru, že termín

¹⁶⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 21. ledna 2014, sp. zn. I. ÚS 2883/13.

¹⁶¹ WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 233.

¹⁶² VOJTEK, Petr, BIČÁK, Vít. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 118.

¹⁶³ WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 233.

zavinění si, jak je užit v § 12 odst. 1 a) OdpŠk, by se měl vykládat nebo chápat jako „způsobení si“ („zavdání příčiny ke“). Jelikož zákon formu zavinění nepředepisuje, postačuje nevědomá nedbalost, s čímž Ústavní soud nepřímou nesouhlasí, neboť podle jeho názoru by tento aspekt mohl znamenat ve své podstatě nemožnost založení odpovědnosti státu.¹⁶⁴ Dále nemůžeme zavinění si tzv. útěkové a koluzní vazby spatřovat jen v okolnosti, že obviněný byl již dříve několikrát soudně trestaný.¹⁶⁵

Pouze dřívější odsouzení trestně stíhaného nemůže zavinit tzv. předstížnou vazbu, i když by se jednalo o trestný čin se stejnou právní kvalifikací, pro který byl později stíhán. Naopak může spočívat v tom, že se obviněný doznal k jednání naplňující znaky trestného činu, pro který byl již dříve odsouzen. I pokud byl následně zproštěn obžaloby z důvodu, že se skutek jemu kladený za vinu nestal.¹⁶⁶

Omezení osobní svobody bez vazebního rozhodnutí (bez podkladu) budeme posuzovat jako nesprávný úřední postup podle § 13 OdpŠk, jiný postup nepřichází k úvahu. Nastane-li situace, kdy rozhodnutí bude pro nezákonnost zrušeno, budeme se pohybovat v § 8 OdpŠk, protože se jedná o škodu, která je způsobena nezákonným rozhodnutím, nehledě na výsledek trestního stíhání. Jednoduše řečeno, obviněný, který byl pravomocně odsouzen, má stále nárok na náhradu škody při splnění podmínek podle § 8 OdpŠk.¹⁶⁷

Pokud hovoříme o náhradě škody v souvislosti s výkonem vazby, je pro ni typická majetková újma v podobě ztráty výdělku (ušlého zisku), a ta se nahrazuje i tehdy, pokud nebyla způsobena újma na zdraví. Dále se nahrazují náklady spojené s řízením, které vznikají zejména v souvislosti s důvodem nutné obhajoby podle § 36 TR. Pokud v příčinné souvislosti s výkonem vazby dojde k újmě na zdraví, není vyloučena ani náhrada nemajetkové újmy způsobené újmou na zdraví. Stát odpovídá i za škodu v podobě zhoršení zdravotního stavu, která je způsobena psychickým strádáním či stresem způsobeným při výkonu vazby.¹⁶⁸ Odškodňuje se také újma nemajetková, která může způsobit mnohem závažnější důsledky než ztráta majetkových hodnot, neboť omezení osobní svobody je zásahem do nejzákladnějších základních práv, a tímto je zasažena osobní integrita. Tu je možno narušit vícero způsoby, samotné omezení osobní svobody může být doprovázeno změnou způsobu života, ztrátou soukromí, újmou na pověsti, různými vlivy na psychiku, ztrátou kontaktu s blízkými osobami, deprimujícím prostředím.¹⁶⁹

¹⁶⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 6. září 2011, sp. zn. PL. ÚS 11/10.

¹⁶⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. prosince 2015, sp. zn. 30 Cdo 1707/2015

¹⁶⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. října 2015, sp. zn. 30 Cdo 827/2014

¹⁶⁷ VOJTEK, Petr, BÍČÁK, Vít. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 121.

¹⁶⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2011, sp. zn. NS 28 Cdo 3545/2010.

¹⁶⁹ VOJTEK, Petr, BÍČÁK, Vít. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 121–122.

Pro uplatnění nároku na náhradu škody je podle § 6 odst. 2 OdpŠk příslušné Ministerstvo spravedlnosti. Uplatnění nároku u jiného úřadu než příslušného podle § 6 OdpŠk nevede k zamítnutí nároku, tento úřad má pouze povinnost to postoupit Ministerstvu spravedlnosti podle § 14 odst. 2 OdpŠk. Uplatnění nároku u úřadu je nezbytnou podmínkou, bez jejího splnění nelze postupovat při vymáhání práva na náhradu škody u soudu. Ono předběžné projednání nároku má smysl v tom, aby úřad posoudil oprávněnost nároku, a pokud jej shledá oprávněným, aby jej uspokojil. Tím se dá předejít soudním sporům a dochází k šetření finančních prostředků.¹⁷⁰ Od uplatnění nároku běží úřadu šestiměsíční lhůta, při níž, pokud uzná nárok, jej musí nahradit, a pokud nárok neuspokojí, má poškozený nárok se obrátit na soud.¹⁷¹

Samotná výše náhrady za ušlý zisk je podle § 30 OdpŠk v paušální náhradě 170 Kč za každý započatý den. Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu¹⁷² a dikce citovaného ustanovení se tato výše však užije, pouze pokud nelze skutečnou výši prokázat, i když samotná existence vzniku škody v podobě ušlého zisku je prokázána. Pouhý fakt, že se osoba nacházela ve vazbě, nepostačuje, musí být prokázáno, že došlo skutečně k újmě na zisku.¹⁷³

Zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu při výkonu vazby je ve světle judikatury řešeno jistým vymezením, které však není metodicky založeno na pevných mantinelech. Jako základní kritérium slouží povaha trestní věci, celková délka omezení osobní svobody a následky v osobní sféře poškozeného. Sazba je určena pomocí jednotlivých dnů výkonu vazby. Rozmezí je od 500–1500 Kč za jeden den trvání vazby. Výše zmíněné faktory ovlivňují konečnou výši. Nejvyšší soud ovšem dodává, že k tomuto vymezení musíme přistupovat pouze orientačně. Je zde potřeba si uvědomit, že první dny ve vazbě mohou způsobit stejně velký šok, jako několikátýdenní vazba, a tak by první dny měly být odškodňovány vyšší částkou než dny následující. Nakonec ale vždy záleží na úvaze soudu.¹⁷⁴

Podle § 31a odst. 2 OdpŠk se zadostiučinění poskytuje v penězích, pokud není možno užít jako náhradu něčeho jiného a pouhé konstatování porušení práva se nejeví jako dostatečné. Při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění se přihlédne k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k nemajetkové újmě došlo. Uplatnit nárok na náhradu škody se promlčí za dva roky ode

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 180.

¹⁷¹ § 15 Zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. dubna 2004, sp. zn. NS 25 Cdo 1323/2003.

¹⁷³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2008, sp. zn. NS 25 Cdo 772/2006.

¹⁷⁴ VOJTEK, Petr, BIČÁK, Vít. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 299.

dne, kdy nabyde právní moci rozhodnutí.¹⁷⁵ Subjektivní lhůta počíná běžet od okamžiku, kdy je obviněnému oznámeno rozhodnutí o zastavení trestního stíhání nebo zproštění obžaloby.¹⁷⁶

¹⁷⁵ Podrobněji § 33 Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. dubna 2011, sp. zn. NS 30 Cdo 2371/2009.

Závěr

Vazba jako zajišťovací institut je velice rozsáhlým a komplexním tématem. V úvodu své diplomové práce jsem si dal za cíl kromě popsání základní charakteristiky tohoto institutu také zodpovězení otázky, zda je vazby užíváno vhodně a jaké jsou problémy při jejím výkonu. Dále jsem se pokusil vymezit náhradu škody při výkonu vazby. K vypracování této diplomové práce jsem čerpal z nemalého množství pramenů, od odborných komentářů, monografií přes odborné články, judikaturu a právní předpisy až po internetové zdroje. S těmito zdroji jsem pracoval zejména pomocí metody jazykové, systematické a nezřídka došlo ke komparaci.

Institut vazby má v současném trestním řádu své neotřesitelné místo a uplatnění. Bez tohoto institutu si v některých případech lze jen těžko představit dosažení účelu trestního řízení. Užití vazby má své opodstatnění. Vazba ze všech zajišťovacích institutů nejvíce zasahuje do základních práv a svobod, je tudíž potřeba klást vysoké nároky jak na právní úpravu, tak na dohled praxí orgánů činných v trestním řízení.

Je institutu vazby užíváno nadbytečně? Čistě ze statistického hlediska mohu zodpovědět, že četnost obviněných ve vazbě se rok od roku snižuje, viz tabulka č. 1 a graf č. 1 v příloze. V celkovém počtu se jedná za posledních 7 let o úbytek cca 2000 osob, z celkového počtu okolo 6100 osob, v tomto období je tedy možné sledovat třetinový pokles obviněných ve vazbě. S nasazením elektronického monitoringu, který je využíván v praxi od září roku 2018, lze očekávat pokračování v trendu postupného snižování osob umístěných ve vazbě.

V první kapitole jsem rozebral ústavně právní limity, co se týče omezení základních práv. Nastínil jsem, v jakých pramenech se tyto limity nacházejí. Na vazbu jsem pohlížel z ústavně právního hlediska a zhodnotil zmocnění k jeho omezení. Nahlédl jsem na vazbu z pohledu Evropské úmluvy o lidských právech a také podle Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.

V druhé kapitole, obsahově nejrozsáhlejší, jsem se věnoval charakteristice materiálního vazebního práva. Obecně jsem vymezil pojem vazba, kam ji řadíme a jak ji můžeme uplatnit. Pro tuto kapitolu bylo stěžejní vymezení vazebních důvodů a jednotlivých problémů s jejich uplatněním. Dále jsem nastínil základní zásady, které se v tomto institutu projevují. Neméně podstatnou část tvoří zpřísněné důvody vazby a jejich vymezení. V rámci vazby jsem rozebral ještě možnosti nahrazení vazby jiným opatřením a také jsem nastínil vlastní pohled na obligatorní vazbu.

Ve třetí kapitole zaměřené na formální vazební právo jsem komplexně rozebral procesní povahu vazebního řízení. Uvedl jsem, co to je vazební rozhodnutí, kdo jej může vydat, v jakých stádiích procesu se vydává. Vymezil jsem vazební zasedání, které vzniklo v návaznosti na judikaturu

Ústavního soudu, a následně provedené novely trestního řádu. Rozebral jsem procesní možnosti přezkumu vazby a její maximální délky, které jsou striktně stanoveny zákonem.

Ve čtvrté kapitole jsem se snažil nastínit základní problémy, které spatřuji s výkonem vazby, ať už se jedná o zdravotní péči, korespondenci, telefonování či návštěvy těch nejbližších. U těchto problémů si dovedu představit mírnější úpravu. Například u návštěv má ředitel vazební věznice možnost udělit výjimku. Pro vazebně stíhanou osobu navyklou vídat se se svými dětmi či partnerem je doba devadesáti minut jednou za čtrnáct dní nepřiměřená. V neposlední řadě jsem zmínil problém s občanskými průkazy. Ten se mi jeví jako čistě nedomyšlená technická záležitost, která by si zasloužila pozornost odborné veřejnosti.

V páté kapitole jsem rozebíral možnosti náhrady škody za výkon vazby. Co vše se nahrazuje, u kterého orgánu se nárok uplatňuje a jaké jsou lhůty pro uplatnění, respektive vyplacení náhrady. V neposlední řadě jsem nastínil metodiku pro výpočty možné kompenzace. K tomu si dovolím stejně jako podle názoru Šámala tvrdit, že nelze požadovat, aby v přípravném řízení soudce nebo soud učinili zcela jednoznačný jistý závěr, že pokud nebude osoba vzata do vazby, tak dojde k následku, který odůvodňuje obavu.¹⁷⁷ Tudíž se mi jeví poměrně nejasné, zda je správně, aby stát odpovídal za každou vazbu, kterou si svým jednáním obviněný nezavinil, byť se na počátku může jevit její uvalení zcela v pořádku a je provedeno podle zákona, nebo na druhé straně, aby stát odpovídal případně pouze za škodu, když dojde k překročení zákona, jeho zneužití nebo porušení.

Obviněný nacházející se ve vazbě bude považovat toto omezení základního práva za výrazný zásah bez dalšího, proto je nezbytné klást vysoké nároky na právní úpravu, aby orgány postupovaly v mezích zákona a ke každému případu přistupovaly individuálně s náležitým odůvodněním a šetřením práv v nezbytné míře.

I když je problematika výkonu vazby velice široké a komplexní téma, po zevrubném rozboru tohoto institutu docházím k závěru, že současná právní úprava jako celek působí systematicky a je samozřejmě ústavně konformní.

¹⁷⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 277.

Přílohy

Tabulka č. 1: Počet příjmu obviněných do výkonu vazby v letech 2007 až 2017¹⁷⁸

5.2.2 Počet příjmů obviněných do výkonu vazby v letech 2007 až 2017

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Příjmy do výkonu vazby	6 085	6 334	6 134	6 115	6 178	5 409	5 254	4 948	*4 636	*4 436	*4 202

*Příjem realizován dodáním policí a převzetím z ciziny.

Graf č. 1: Grafická podoba podle tabulky č. 1

¹⁷⁸ Statistiku převzaté z ročenky Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky – odbor správní – rok 2017, s. 85, dostupné online na: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/statistiky/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby/>.

Seznam použitých zdrojů

1. Komentáře

- DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017. 1412 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*, 7. vydání, Praha: Leges, 2017. 1312 s.
- RYCHETSKÝ, Pavel a kol. *Ústava České republiky. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. 1224 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl I.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1920 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl III.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 936 s.
- VOJTEK, Petr, BIČÁK, Vít. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci.* Komentář. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 439 s.
- WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod: Komentář.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 906 s.

2. Monografie

- FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní.* 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2015. 928 s.
- HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník.* 3., podstatně rozš. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. 1481 s.
- HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika. Judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva.* 1. vydání. Praha: Linde, 2003. 743 s.
- CHMELÍK, Jan a kol. *Trestní řízení.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 509 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní.* 5. vydání. Praha: Leges, 2018. 864 s.
- MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení* 1.vydání. Praha: ORBIS, 1975. 301 s.
- MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel a kol. : *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*, 3. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2007. 1211 s.
- REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo.* Praha: Orac, 2002. 263 s.
- RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. 832 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní.* 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1053 s.
- VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby.* Praha: C. H. Beck, 2014. 1049 s.
- VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného.* 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. 666 s.

3. Právní předpisy

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod ze dne 4. listopadu 1950 ve znění Protokolu č. 14, který vstoupil v platnost 1. června 2010.

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech ze dne 19. prosince 1966, který byl přijat vyhláškou Ministerstva zahraničních věcí č. 120/1976 Sb.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 265/2001 Sb. ze dne 29. června 2001, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Vyhláška č. 109/1994 Sb. Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu vazby.

4. Odborné časopisy

HANUŠ, Libor. Hrozba vysokého trestu v kontextu útekové vazby. *Právní rádce*, 2004, roč. 12, č. 11. s. 433-435.

KRÁL, Vladimír. K nové právní úpravě vazebního řízení. *Bulletin advokacie*, 2001, roč. 8, č. 11–12. s. 69–78.

MANDÁK, Václav. Vazba není trest. *Bulletin advokacie*, 1996, roč. 3, č. 9. s. 17-20.

MATIAŠKO, Maroš. Právo osôb vo výkone trestu odňatia slobody a výkone väzby na zdravie pohľadom judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva *Trestněprávní revue*, 2014, roč. 13, č. 5. s. 116-121.

RŮŽIČKA, Miroslav. Vazba po novele trestního řádu. *Právní rádce*, 2002, roč. 10, č. 10, příloha. s. II-XII.

VANTUCH, Pavel. Důvody vazby. *Právní rádce*, 2003, roč. 11, č. 2. s. 56–60.

VANTUCH, Pavel. Nahrazení vazby peněžitou zárukou. *Právní rádce*, 2003, roč. 11, č. 9. s. 52–56.

VANTUCH, Pavel. Trvání vazby. *Právní rádce*, 2003, roč. 11, č. 7. s. 57–64.

VISINGER, Radek. Odůvodnění rozhodnutí v trestních věcech. *Trestněprávní revue*, 2011, roč. 10, č. 12. s. 339-345.

5. Judikatura

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 5. února 2002, Čonka proti Belgii, č. 51564/99

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27. března 2003, Istratii a ostatní proti Moldavsku, č. 8721/05, 8705/05, 8742/05

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 29. dubna 2003, McGlinchey proti Spojenému Království, č. 50390/99

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. března 2009, Krejčíř proti České republice, č. 39298/04 a 8723/05

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. října 2014, Urtāns proti Lotyšsku, č. 16858/00.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. listopadu 2014, Ereren proti Německu, č. 67522/09.

Nález Ústavního soudu ze dne 25. září 1997, sp. zn. III. ÚS 148/97

Nález Ústavního soudu ze dne 4. listopadu 1999, sp. zn. III. ÚS 188/99

Nález Ústavního soudu ze dne 21. června 2000, sp. zn. I. ÚS 645/99

Nález Ústavního soudu ze dne 30. října 2001, sp. zn. I. ÚS 381/01

Nález Ústavního soudu ze dne 23. března 2004, sp. zn. I. ÚS 573/02

Nález Ústavního soudu ze dne 1. dubna 2004, sp. zn. III. ÚS 566/03

Nález Ústavního soudu ze dne 22. března 2005, sp. zn. Pl. ÚS 45/04

Nález Ústavního soudu ze dne 25. listopadu 2010, sp. zn. II. ÚS 3064/10

Nález Ústavního soudu ze dne 17. května 2011, sp. zn. IV. ÚS 3294/09

Nález Ústavního soudu ze dne 6. září 2011, sp. zn. Pl. ÚS 11/10

Nález Ústavního soudu ze dne 5. září 2012, sp. zn. II. ÚS 1528/12

Nález Ústavního soudu ze dne 11. prosince 2013, sp. zn. I. ÚS 2208/13

Nález Ústavního soudu ze dne 21. ledna 2014, sp. zn. I. ÚS 2883/13

Nález Ústavního soudu ze dne 15. prosince 2015, sp. zn. III. ÚS 1301/13

Nález Ústavního soudu ze dne 17. března 2016, sp. zn. I. ÚS 356/16

Nález Ústavního soudu ze dne 14. června 2016, sp. zn. III. ÚS 2787/15

Nález Ústavního soudu ze dne 14. září 2016, sp. zn. I. ÚS 2652/16

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25.července 2000 sp. zn. 8 Tz 163/2000
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. ledna 2001, sp. zn. 5 Tvo 7/2001
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. dubna 2004, sp. zn. NS 25 Cdo 1323/2003
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2008, sp. zn. NS 25 Cdo 772/2006
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. dubna 2011, sp. zn. NS 30 Cdo 2371/2009
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2011, sp. zn. NS 28 Cdo 3545/2010
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. října 2015, sp. zn. 30 Cdo 827/2014
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. prosince 2015, sp. zn. 30 Cdo 1707/2015
Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 11. června 1998, Stn 4/97 (R 39/1998)

6. Internetové zdroje

LUŠ. *Pět let po kontroverzní Klausově amnestii: Vězňice praskají ve švech, kriminalita vzrostla* [online]. Info.cz, 29. prosince 2017 [citováno 8. listopadu 2018]. Dostupné na <https://www.info.cz/cesko/pet-let-po-kontroverzni-klausove-amnestii-veznice-praskaji-ve-svech-kriminalita-vzrostla-21553.html>.

NAHODIL, Tomáš. *Nasazování náramků o víkendech? V krajích mohou nastat problémy, miní Vávra* [online]. Česká-justice.cz, 6. listopadu 2018 [citováno 10. listopadu 2018]. Dostupné na <http://www.ceska-justice.cz/2018/11/nasazovani-naramku-vikendech-krajich-mohou-nastat-problemy-mini-vavra/>.

NAHODIL, Tomáš. *Státní zastupitelství se aktivisticky podílí na přípravném řízení, posteskl si Vávra na sympoziu* [online]. Česká-justice.cz, 9. října 2018 [citováno 9. listopadu 2018]. Dostupné na <http://www.ceska-justice.cz/2018/10/statni-zastupitelstvi-se-aktivisticky-podili-na-pripravnem-rizeni-posteskl-si-vavra-na-sympoziu/>.

Osobní doklady [online]. mvcr.cz, 2018 [citováno 10. listopadu 2018]. Dostupné na <https://www.mvcr.cz/clanek/osobni-doklady-642319.aspx?q=Y2hudW09MTI%3D>.

VICHEREK, Roman. *Koluzní důvod vazby* [online]. Epravo.cz, 17.10.2012 [cit. 21. června 2018]. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/koluzni-duvod-vazby-85623.html>.

VICHEREK, Roman. *Výše trestu jako jediný důvod vazby útekové* [online]. Epravo.cz, 18.3.2014 [cit. 21. června 2018]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/vyse-trestu-jako-jediny-duvod-vazby-utekove-93721.html>.

7. Jiné

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 293/1993 Sb. o výkonu vazby, sněmovní tisk č. 500

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, sněmovní tisk č. 785/0

Důvodová zpráva k zákonu č. 150/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, sněmovní tisk 503/0

Statistiky převzaté z ročenky Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky – odbor správní – rok 2014, s. 204, dostupné online na: <<https://www.vscr.cz/informacni-servis/statistiky/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby/>>.

Statistiky převzaté z ročenky Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky – odbor správní – rok 2015, s. 192, dostupné online na: <<https://www.vscr.cz/informacni-servis/statistiky/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby/>>.

Statistiky převzaté z ročenky Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky – odbor správní – rok 2016, s. 222, dostupné online na: <<https://www.vscr.cz/informacni-servis/statistiky/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby/>>.

Statistiky převzaté z ročenky Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky – odbor správní – rok 2017, s. 248, dostupné online na: <<https://www.vscr.cz/informacni-servis/statistiky/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby/>>.

Shrnutí

Diplomová práce se zabývá vybranými problémy institutu vazby. Tento institut slouží jako zajišťovací prostředek osoby a jeho výkonem dochází k omezování práva na osobní svobodu. To je jedno ze základních lidských práv a svobod. K omezení tohoto práva dochází na základě zákonného zmocnění, na obviněného je přitom pohlíženo jako na nevinného v souladu se zásadou presumpce nevinoty do té doby, než o tom rozhodne soud.

Cílem této diplomové práce je podat souhrnný přehled současné právní úpravy, zvýraznit problémy, které jsou s tímto institutem spojeny a také zodpovědět otázku, zda je institutu vazby užíváno vhodně, a pokud není, jak dochází k následné reparaci formou náhrady škody. Diplomová práce čerpá z komentářové literatury, stejně jako z odborných monografií, právních předpisů, článků, judikatury a internetových zdrojů.

Práce je rozdělena do sedmi kapitol včetně úvodní a závěrečné kapitoly. První kapitola pojednává o ústavních limitech omezení základních lidských práv a svobod a rovněž podle mezinárodních pramenů. V druhé kapitole jsem vymezil základní charakteristické pojmy pro vazbu, například, co je to vazba, vazební důvody, zásady, zpřísněné důvody vazby, a nastínil jsem svůj pohled na obligatornost vazby. Třetí kapitola pojednává o vazbě z hlediska procesně právního, tedy o rozhodnutí o vazbě, vazebním zasedání, přezkumu vazby nebo maximální délce vazby. Ve čtvrté kapitole jsem rozebral problémy při výkonu vazby. Poslední kapitola se zaměřuje na náhradu škody za výkon vazby. Rozebral jsem, co vše se ze zákona nahrazuje, kde se nárok uplatňuje a také metodiku pro výpočet kompenzace.

Diplomová práce vychází z právní úpravy aktuální k 30. 11. 2018.

Abstract

The diploma thesis deals with the selected problems of the institute of custody. This institute serves as a hedge of a person and its exercise restricts the right to personal freedom. This is one of the basic human rights and freedoms. Restriction of this right occurs on the basis of legal authority. The accused is treated as innocent in accordance with the principle of presumption of innocence until the court decides.

The aim of this diploma thesis is to give a comprehensive overview of the current legal regulations and the problems associated with this institute, and also to answer the question of whether the custody institute is being used appropriately and if there is no subsequent reparation in the form of damages. The diploma thesis draws on the commentary literature, as well as on the monographs, legislation, articles, jurisprudence and online sources.

The thesis is divided into 7 chapters including the introductory and final chapter. The first chapter deals with constitutional limits on the limitation of fundamental human rights and freedoms and provides insight into the link of international sources. In the second chapter, the basic characteristic terms for the custody are examined, such as the definition of custody, the custody arguments, the principles, the tightened reasons for the custody, and my view of binding custody is outlined. The third chapter deals with procedural legality, such as custody, detention, or maximum length of custody. In the fourth chapter, the problems with the custody are discussed. The last chapter focuses on compensation for custody – what is being replaced by the law when the claim is applied and the methodology for calculating the compensation.

The diploma thesis is based on current legal regulation in force on 30. 11. 2018.

Klíčová slova

Základní práva, omezení osobní svobody, vazba, zajišťovací institut, trestní právo procesní, vazební důvody, nahrazení vazby, vazební zasedání, rozhodnutí o vazbě, náhrada škody, výkon vazby.

Key words

Fundamental rights, restriction of personal freedom, custody, ensuring institute, criminal procedure law, reasons for custody, substitution of criminal custody, custodial meeting, custody decision, compensation damage, exercise of custody.